

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Фізичний факультет

Кафедра астрономії та космічної інформатики

«Допущено до захисту»

Зав. кафедри астрономії та
космічної інформатики
проф. Юрій ШКУРАТОВ

16.05.2025 р.

Оцінка « добре »

Голова ЕК

проф. Олександра ІВАНОВА

22.05.2025 р.

Кирилов Сергій Дмитрович

«Трансформаційні коефіцієнти між фотометричними системами Джонсона-Козінса та Pan-STARRS DR1»

Кваліфікаційна робота на здобуття
освітньо-кваліфікаційного рівня
«Магістр» спеціальність
104 – «фізика та астрономія»
освітньо-наукова програма

«астрономія та космічна інформатика»

(підпис студента)

Науковий керівник – професор кафедри
астрономії та космічної інформатики
В. Г. Шевченко

(підпис керівника)

Рецензент – старший
науковий співробіт. НДІ астрономії,
кандидат ф.-м.н. В. Г. Чорний

Харків 2025

АНОТАЦІЯ

Кирилов С.Д. Трансформаційні коефіцієнти між фотометричними системами Джонсона-Козінса та Pan-STARRS DR1

Дипломна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» за спеціальністю Е5 «Фізика та астрономія». Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харків, 2025.

Дипломна робота стосується отримання надійних трансформаційних коефіцієнтів для переходу між фотометричними системами Джонсона-Козінса та Pan-STARRS DR1. У роботі виконано відбір даних з фотометричних каталогів зір-стандартів Ландольта та Pan-STARRS DR1 та сформовано вибірку з 170 зір-стандартів різних спектральних класів, для яких визначені зоряні величини у фотометричних системах Джонсона-Козінса (*BVR* смуги) з урахуванням інструментальної системи телескопа АЗТ-8 та Pan-STARRS DR1 (*griz* смуги). Визначено коефіцієнти переходу між фотометричними системами Джонсона-Козінса та Pan-STARRS DR1 для трьох смуг *BVR*. Виконано порівняльний аналіз значень коефіцієнтів переходу отриманих в даній роботі з літературними даними та показано, що вони є надійними у межах використаних діапазонів зоряних величин і показників кольору. Визначені трансформаційні співвідношення можуть бути ефективно використані для переведення зоряних величин між фотометричними системами Джонсона-Козінса та Pan-STARRS.

Ключові слова: зоряна величина, фотометрична система Джонсона-Козінса, фотометрична система Pan-STARRS, показник кольору.

Abstract

Kyrylov S.D. Transformation coefficients between the Johnson-Cousins and Pan-STARRS DR1 photometric systems

Thesis for the degree of Higher Education "magister" in specialty E5 "Physics and astronomy". V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, 2025.

The thesis deals with obtaining reliable transformation coefficients for the transition between the Johnson-Cosins and Pan-STARRS DR1 photometric systems. In the work, data were selected from the photometric catalogs of Landolt and Pan-STARRS DR1 standard stars and a sample of 170 standard stars of different spectral classes was formed, for which the magnitudes in the Johnson-Cosins photometric systems (*BVR* bands) were determined taking into account the instrumental system of the AZT-8 telescope and Pan-STARRS DR1 (*griz* bands). The transition coefficients between the Johnson-Cosins and Pan-STARRS DR1 photometric systems were determined for the three *BVR* bands. A comparative analysis of the values of the transition coefficients obtained in this work with literature data was performed and it was shown that they are reliable within the used ranges of magnitudes and color indices. The determined transformation relations can be effectively used to convert stellar magnitudes between the Johnson-Cosins and Pan-STARRS photometric systems.

Keywords: stellar magnitude, Johnson-Cosins photometric system, Pan-STARRS photometric system, color index.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
РОЗДІЛ 1. Широкосмугові фотометричні системи.....	6
1.1. Фотометрична система Джонсона-Козінса	6
1.2. Фотометрична система SDSS	10
1.3. Фотометрична система Pan-STARRS DR1	14
РОЗДІЛ 2. Методика дослідження фотометричних систем.....	18
2.1. Відбір зір стандартів, що задають фотометричну систему	18
2.2. Використання електронного атласу Aladin для відбору стандартних зір, що задають фотометричну систему	21
2.3. Телескоп АЗТ-8 та його фотометрична система	24
РОЗДІЛ 3. Коефіцієнти переходу між фотометричними системами Джонсона-Козінса та Pan-STARRS DR1.....	28
3.1 Набір зір-стандартів для реалізації фотометричних систем Джонсона-Козінса та Pan-STARRS DR1	28
3.2 Визначення коефіцієнтів переходу між фотометричними системами Джонсона-Козінса та Pan-STARRS DR1	31
3.3 Порівняльний аналіз значень коефіцієнтів переходу отриманих в даній роботі з літературними даними	38
Висновки.....	42
Список використаної літератури.....	43
Додаток 1.....	45

ВСТУП

Необхідність у стандартній фотометричній системі було започатковано ще у 1922 р. на першому з'їзді МАС, коли було прийнято Міжнародну систему зоряних величин, засновану на спостереженнях 96 зір Північного полярного ряду (близьк від 2.08 до 17.43 зор. вел.), які утворили Міжнародну систему фотометричних стандартів. З того часу з'явилося багато різних фотометричних систем, але основними на сьогоднішній час є фотометричні системи Джонсона-Козінса *UBVRI* та Слоанівська *u'g'r'i'z'* [5]. Система Джонсона-Козінса застосовується в астрономії вже достатньо довгий час і калібрується фотометричними стандартами з ділянок Ландольта [2, 11, 12]. Насьогодні отримано багато вторинних фотометричних стандартів у цій системі, в тому числі і в НДІ астрономії ХНУ імені В.Н. Каразіна. Крім того Американською асоціацією змінних зір виконано повний огляд північної частини небесної сфери (AAVSO-APAS) у смугах *B* та *V* і отримано каталог вторинних фотометричних стандартів для зір до 15 зор. вел. [9]. Слоанівська фотометрична система була запропонована і реалізована для широкомасштабного огляду майже всього неба для вивчення розподілу галактик (SDSS). З невеликими модифікаціями вона також була використана у огляді Pan-STARRS DR1, що дало змогу отримати каталог вторинних фотометричних стандартів для всього неба до 21 зор. величини [7, 14]. Є відповідні формули переходу між цими системами, але вони не завжди задовольняють точності спостережень та не враховують особливості інструментальної системи телескопу.

Крім того, однією з особливостей спостережень за рухомими об'єктами є постійно змінюване поле спостереження. Кожен астероїд має власний рух і у випадку об'єктів, що рухаються швидко, за одну ніч може спостерігатися кілька різних полів. Через цю особливість калібрування інструментальних зоряних величин за допомогою фотометричних стандартів суттєво складніше порівняно зі спостереженнями за полями нерухомих зірок, а встановлення якісного набору вторинних фотометричних стандартів піддається впливу додаткових факторів, пов'язаних зі зміною погодних умов. Стає очевидним, що у випадку фотометрії

малих тіл у фотометричній системі *BVRI* необхідні стандартні зорі на спостережних полях, щоб звести до мінімуму зміну за рахунок додаткових факторів. Тому основною метою цієї роботи є отримання надійного зв'язку між каталогом всього неба Pan-STARRS DR1 і стандартним каталогом *BVRI* системи Джонсона-Козінса з урахуванням інструментальної системи телескопа АЗТ-8, що реалізована в НДІ астрономії Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Об'єкт дослідження: фотометрична система *BVRI* Джонсона-Козінса.

Предмет дослідження: Коефіцієнти переходу між фотометричними системами Джонсона-Козінса та Pan-STARRS DR1.

Для вирішення цієї мети ставилось декілька основних завдань:

1. Провести огляд наукової літератури щодо фотометричних систем Джонсона-Козінса, Слоанівської та Pan-STARRS DR1.
2. Опанувати методику дослідження фотометричних систем.
3. Отримати коефіцієнти переходу між фотометричними системами Джонсона-Козінса та Pan-STARRS DR1 з урахуванням інструментальної системи телескопа АЗТ-8.
4. Виконати порівняльний аналіз значень коефіцієнтів переходу отриманих в даній роботі з літературними даними.

Актуальність дипломної роботи полягає в тому, що визначення коефіцієнтів переходу між системами дозволить використовувати значення зоряних величин з каталогу Pan-STARRS DR1 для отримання значень зоряних величин у системах Джонсона-Козінса з урахуванням інструментальної системи телескопа АЗТ-8 при спостереженнях малих тіл Сонячної системи.

РОЗДІЛ 1. Широкосмугові фотометричні системи

Фотометрична система визначає набір оптичних смугових фільтрів для використання в спостереженнях, які можна відкалібрувати за низкою первинних стандартних зір, щоб забезпечити порівнянність записів між різними спостереженнями. Вибір фотометричної системи може істотно вплинути на результати вимірювань, включно з деякими з найвідоміших астрономічних спостережень останніх років. Багато зусиль, спостережних і теоретичних, витрачається на перетворення, візуальної зоряної величини і кольору зорі в її повний абсолютний потік і ефективну температуру пов'язану з температурою поверхні для того, щоб визначити масу, склад і вік зорі. Для цього використовуються емпіричні співвідношення, отримані для зір з відомими світностями і виміряними радіусами, а також теоретичні розрахунки модельної атмосфери. Інтегральні зоряні величини і кольори зоряних скупчень також становлять великий інтерес, оскільки їх можна використовувати для визначення віку і складу зір, що входять до них. Аналогічно, інтегральні зоряні величини і кольори галактик можна аналізувати, щоб визначити природу і співвідношення їхніх зір і газу, а також вивчати еволюцію галактик. Такий синтез популяцій є потужним інструментом у вивченні як далекого Всесвіту, так і місцевої системи. Спільним для усіх цих спроб є необхідність переведення вимірювань у стандартну шкалу фізичного потоку шляхом вилучення поглинання атмосферою Землі і калібрування чутливості фотометричного обладнання в різних діапазонах хвиль [2].

1.1 Фотометрична система Джонсона-Козінса

Фотометрична система Джонсона-Козінса, також відома як система UBVRI, є стандартною системою для вимірювання яскравості зір у різних діапазонах довжин хвиль. Вона складається з п'яти фільтрів: U (ультрафіолетовий), B (синій), V (візуальний), R (червоний) та I (інфрачервоний) [2, 5]. Для визначення зоряної величини об'єкта у певному фільтрі використовується базове рівняння фотометрії $m = -2.5 \lg F + C$, де m

зоряна величина у відповідному фотометричному фільтрі, F потік випромінювання у цьому фільтрі, а C константа калібрування, яка залежить від системи вимірювання та умов спостереження [2, 11]. Ця система була розроблена на основі оригінальної системи UBV, введеної Гарольдом Джонсоном у 1950-х роках, і пізніше розширена за рахунок додавання червоних та інфрачервоних фільтрів завдяки роботам Крона та Козінса. Система Джонсона-Козінса широко використовується в астрономії для класифікації зір за їх кольорами та температурою. Вона дозволяє астрономам визначати фізичні характеристики зір, такі як температура, маса та вік, шляхом вимірювання їх яскравості у різних спектральних діапазонах [2, 9]. Показники кольору, такі як $B-V$, обчислюються як різниця між величинами, виміряними через відповідні фільтри, і використовуються для оцінки температури зорі. Для їх розрахунку використовують формулу різниці зоряних величин у двох смугах: $CI=m_1-m_2$, де m_1 і m_2 зоряні величини об'єкта у відповідних фотометричних фільтрах. У розгорнутому вигляді для конкретних фільтрів це буде мати вигляд: $(B-V)=B-V$, $(U-B)=U-B$, $(V-R)=V-R$, $(R-I)=R-I$ [12]. З часом система Джонсона-Козінса стала основою для багатьох інших фотометричних систем і залишається важливим інструментом в астрономічних дослідженнях. Вона використовується для калібрування даних, отриманих на різних телескопах та фотометрах, забезпечуючи стандартизовані вимірювання яскравості зір на різних обсерваторіях по всьому світу [2]. Обчислення в фотометричній системі Джонсона-Козінса здійснюється шляхом вимірювання світлового потоку зір через серію фільтрів, що відповідають певним діапазонам довжин хвиль. Процес обчислення відбувається шляхом спостереження через фільтри [1, 2]:

U (ультрафіолетовий): Діапазон довжин хвиль приблизно 300-400 нм.

B (синій): Діапазон довжин хвиль приблизно 400-500 нм.

V (візуальний): Діапазон довжин хвиль приблизно 500-600 нм.

R (червоний): Діапазон довжин хвиль приблизно 600-700 нм.

I (інфрачервоний): Діапазон довжин хвиль приблизно 700-900 нм.

На Рис. 1.1 показані криві пропускання фільтрів системи Джонсона – Козінса відносно потоків зір різних спектральних класів, а в Таблиці 1.1 представлені ефективні довжини хвиль та напівширини пропускання цієї системи.

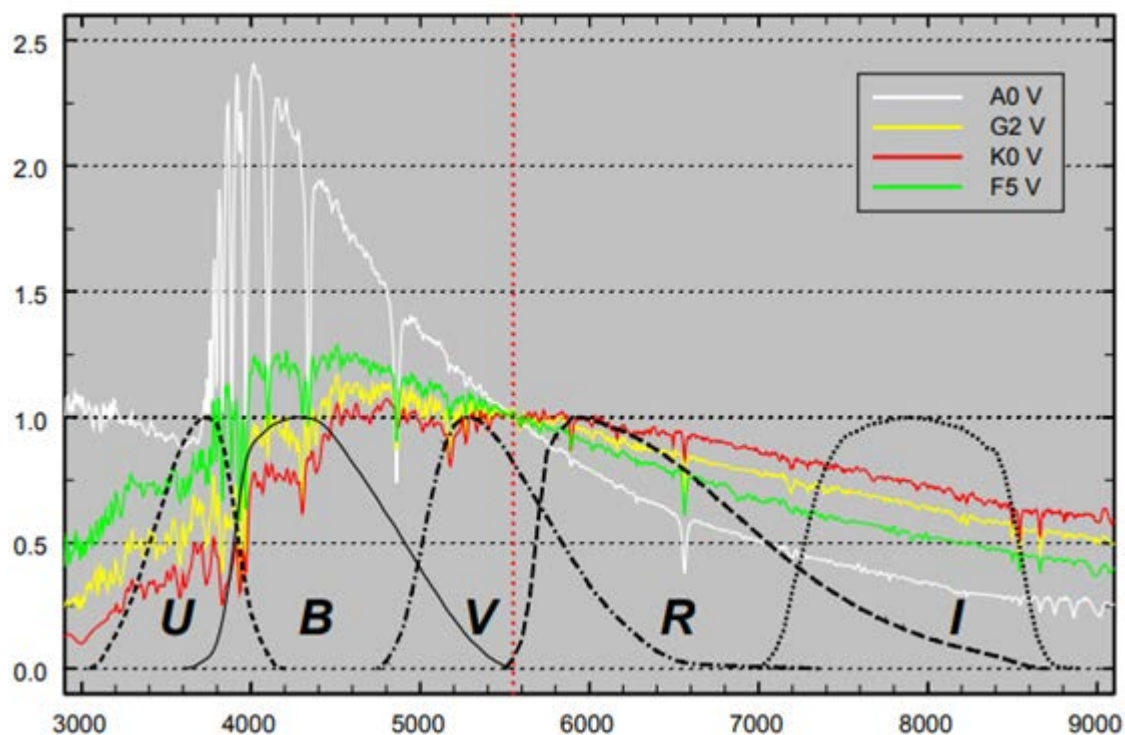

Рисунок 1.1. Графік кривих пропускання фільтрів, системи Johnson-Cousins [2].

Кожен фільтр пропускає лише певний спектральний діапазон світла, фотометричний детектор вимірює інтенсивність світла, що пройшло через кожен фільтр. Це дає змогу обчислити зоряну величину зірки в кожному діапазоні. Показник кольору $B-V$ обчислюється як різниця між зоряними величинами в синьому (B) та візуальному (V) діапазонах. Інші показники кольору, такі як $U-B$ або $V-R$, обчислюються аналогічно. Показники кольору дозволяють визначити фізичні характеристики зірки, такі як її спектральний й клас, температура, радіус та вік. Наприклад: низький $B-V$ індекс (ближчий до нуля або негативний) вказує на гарячу зорю раннього спектрального класу. Високий $B-V$ індекс вказує на холоднішу зорю пізніх спектральних класів [11]. Спостереження калібруються за полями зі стандартними зірками з відомими зоряними величинами, щоб забезпечити точність вимірювань та стандартизацію даних між різними обсерваторіями. Первинним каталогом стандартних зір є

площадки Ландольта [11, 12]. Їх зоряні величини в різних діапазонах (U , B , V , R , I) достатньо добре виміряні та служать основою для порівняння. Використовуючи ці стандарти така калібровка дозволяє астрономам отримувати дані, що є ключовими для астрономічних досліджень. Під час спостережень вимірюється блиск стандартних зір щоб скоригувати похибки інструментальних вимірювань, обумовлених відмінностями у пропусканні фільтрів. Це також дозволяє врахувати ефекти атмосфери, чутливість інструментів та інші фактори, які можуть впливати на точність вимірювань.

Таблиця 1.1. Довжини хвиль та півширина смуг пропускання фільтрів системи Johnson-Cousins, SDSS та деяких інших [1, 2, 5, 10]

UBVRI			Washington			SDSS			Hipparcos			WFPC2		
λ_{eff}	$\Delta\lambda$		λ_{eff}	$\Delta\lambda$		λ_{eff}	$\Delta\lambda$		λ_{eff}	$\Delta\lambda$		λ_{eff}	$\Delta\lambda$	
U	3663	650	C	3982	1070	u'	3596	570	H_P	5170	2300	F336	3448	340
B	4361	890	M	5075	970	g'	4639	1280	B_T	4217	670	F439	4300	720
V	5448	840	T_1	6389	770	r'	6122	1150	V_T	5272	1000	F555	5323	1550
R	6407	1580	T_2	8051	1420	i'	7439	1230				F675	6667	1230
I	7980	1540				z'	8896	1070				F814	7872	1460

Зазвичай, обчислюються поправки, які застосовуються до даних, отриманих для зір поля, щоб забезпечити, що всі вимірювання відповідають стандартній шкалі. Під час спостережень світло зір проходить через земну атмосферу, яка може поглинати або розсіювати частину світла. Калібрування з використанням стандартних зір допомагає компенсувати ці атмосферні ефекти, забезпечуючи точність фотометричних вимірювань. Стандартизовані вимірювання дозволяють порівнювати дані, отримані з різних обсерваторій, що є критично важливим для глобальних астрономічних досліджень.

Використовуючи первинний і вторинний стандарти VRI Козінса, Ландольт [5] у 1983 р. визначив фотометричні стандарти $UBVRI$ навколо екватора, що дало змогу використовувати ці стандарти як у північній, так і у південній півкулі для точної фотометрії. У 1993 р. Ландольт розширив свої фотометричні

стандарти для роботи з CCD- зображеннями, сформувавши масив з понад 15 000 стандартних зір [12].

Таким чином, використання стандартних зірок для калібрування є основою для отримання точних та надійних фотометричних даних. Фотометрична система Джонсона-Козінса пройшла значну еволюцію з моменту її створення в середині 20-го століття та стала основою для багатьох великих оглядових проєктів, таких як Sloan Digital Sky Survey (SDSS), які використовують схожі принципи фотометрії, але з більшим набором фільтрів.

1.2 Фотометрична система SDSS

Фотометрична система SDSS (Sloan Digital Sky Survey), — це широкосмугова система, що реалізується набором стандартних світлофільтрів, призначених для вимірювання яскравості астрономічних об'єктів у певних діапазонах довжин хвиль [5]. Вона була розроблена в рамках проєкту Sloan Digital Sky Survey (SDSS). Проєкт було ініційовано та фінансовано Альфредом П. Слоуном (Alfred P. Sloan Foundation), а розробку системи здійснювала міжнародна команда астрономів та інженерів. Основними організаціями, що брали участь у розробці та реалізації проєкту були: Прінстонський університет (Princeton University), Чиказький університет (University of Chicago), Інститут перспективних досліджень (Institute for Advanced Study), Університет Джона Гопкінса (Johns Hopkins University), Обсерваторія Апач-Пойнт (Apache Point Observatory). Розробка системи була тісно пов'язана з інноваціями в галузі астрономічної фотометрії та технологій зйомки неба [8, 9].

Система SDSS складається з п'яти основних смуг: u' , g' , r' , i' та z' , які охоплюють ультрафіолетовий, видимий та ближній інфрачервоний діапазони спектра. Ці смуги використовуються для фільтрації та вимірювання світла, що випромінюються астрономічними об'єктами: u' - (ultraviolet), вимірюється ультрафіолетовий діапазон приблизно 300-400 нм. g' - (green), вимірюється зелена частина видимого спектра приблизно 400-550 нм. r' - (red), охоплює червону частину видимого спектра приблизно 550-700 нм. i' - (infrared), охоплює ближній інфрачервоний діапазон приблизно 700-850 нм. z' - (infrared),

охоплює довші довжини хвиль у ближньому інфрачервоному спектрі приблизно 850-1000 нм. Кожен з цих фільтрів пропускає світло в заданому діапазоні довжин хвиль, що дозволяє отримувати багато спектральних даних [8]. У даній системі показники кольору визначаються як різниця зоряних величин у різних фільтрах цієї системи. Основні показники кольору, які використовуються для класифікації зір, включають: $(g - r) = m_g - m_r$, $(r - i) = m_r - m_i$, $(i - z) = m_i - m_z$. Де m_g , m_r , m_i , m_z — зоряні величини у відповідних фільтрах. Показники кольору в SDSS дозволяють ефективно класифікувати зорі за їх температурою та спектральним класом, а також оцінювати міжзоряне поглинання та фотометричні червоні зсуви [8]. В таблиці 1.2 представлено порівняння ефективних довжин хвиль та напівширини пропускання цієї системи з деякими іншими. Міжзоряне поглинання впливає на спостережувані зоряні величини, оскільки пил і газ у Галактиці розсіюють і поглинають світло, особливо у короткохвильовій частині спектра. У фотометричній системі SDSS корекція за міжзоряне поглинання враховується шляхом застосування поправок до виміряних зоряних величин у кожному фільтрі, як і у випадку системи UBVRI: $A_\lambda = R_\lambda * E(B - V)$, де: A_λ — поглинання у відповідному фільтрі, R_λ — коефіцієнт поглинання для фільтра, $E(B - V)$ — ступінь міжзоряного поглинання.

Для системи SDSS використовуються коефіцієнти R_g , R_r , R_i , R_z , які визначають, наскільки кожен фільтр піддається впливу міжзоряного поглинання [8]. Корекція за міжзоряне поглинання є важливою для точного визначення фізичних характеристик зір і галактик. Принцип роботи системи полягає у фільтрації світла від об'єкта через ці фільтри та подальшому вимірюванні його інтенсивності. Отримані дані дозволяють будувати спектральний розподіл енергії об'єкта, що є ключовим для визначення його фізичних характеристик, таких як температура, металічність та почервоніння.

Таблиця 1.2. Порівняльні характеристики фільтрів системи Джонсона-Козінса, Sloan Digital Sky Survey та телескопа Габбла [5, 10]

UBVRI			SDSS			WFPC2		
	λ_{eff}	$\Delta\lambda$		λ_{eff}	$\Delta\lambda$		λ_{eff}	$\Delta\lambda$
<i>U</i>	3663	650	<i>u'</i>	3596	570	F336	3448	340
<i>B</i>	4361	890	<i>g'</i>	4639	1280	F439	4300	720
<i>V</i>	5448	840	<i>r'</i>	6122	1150	F555	5323	1550
<i>R</i>	6407	1580	<i>i'</i>	7439	1230	F675	6667	1230
<i>I</i>	7980	1540	<i>z'</i>	8896	1070	F814	7872	1460

Важливою особливістю системи SDSS є те, що фільтри мають чітко визначені діапазони пропускання без значного перекриття між ними. Це забезпечує точніші та надійніші фотометричні вимірювання порівняно з іншими системами, де фільтри можуть мати значне перекриття. Калібрування системи здійснюється за допомогою стандартних зірок з відомими характеристиками, що дозволяє мінімізувати систематичні похибки та забезпечити високу точність вимірювань [8]. Завдяки цим особливостям, фотометрична система SDSS стала стандартом у багатьох астрономічних дослідженнях, забезпечуючи однорідність та порівнянність даних, отриманих різними дослідниками та обсерваторіями. На Рис. 1.2 показані криві пропускання фільтрів системи SDSS.

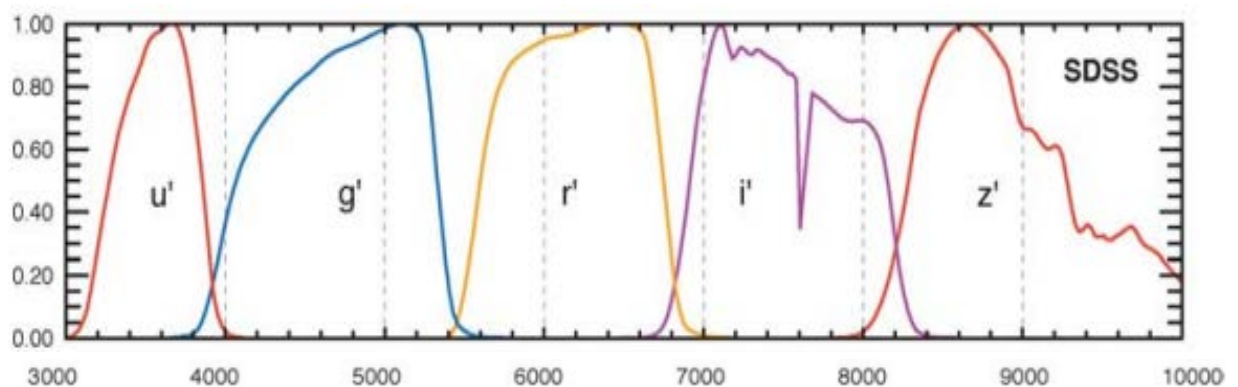

Рисунок 1.2. Графік кривих пропускання фільтрів, системи Sloan Digital Sky Survey [5]

Оскільки різні фотометричні системи мають власні набори фільтрів і характеристики, для порівняння та об'єднання даних необхідно використовувати перехідні рівняння. Вони дозволяють конвертувати зоряні величини між системами SDSS та Johnson-Cousins, що важливо для калібрування та аналізу спостережень. В Таблиці 1.3 приведені формули перетворення SDSS в *UBVRI* [8].

Таблиця 1.3. Формули перетворення SDSS в Johnson-Cousins [8]

For stars with $(B - V) \leq +1.5$:

g'	$=$	$V + 0.56 (B - V) - 0.12$	
r'	$=$	$V - 0.49 (B - V) + 0.11$	
r'	$=$	$V - 0.84 (V - R_C) + 0.13$	
$(u' - g')$	$=$	$1.38 (U - B) + 1.14$	
$(g' - r')$	$=$	$1.05 (B - V) - 0.23$	
$(r' - i')$	$=$	$0.98 (R_C - I_C) - 0.23$	for $(R_C - I_C) < +1.15$
$(r' - i')$	$=$	$1.40 (R_C - I_C) - 0.72$	for $(R_C - I_C) \geq +1.15$
$(r' - z')$	$=$	$1.59 (R_C - I_C) - 0.40$	for $(R_C - I_C) < +1.65$
$(r' - z')$	$=$	$2.64 (R_C - I_C) - 2.16$	for $(R_C - I_C) \geq +1.65$

Коефіцієнти $k_x(z)$ для перетворень залежать від показника кольору об'єкта. Оскільки ефекти почервоніння можуть суттєво впливати на фотометричні спостереження, більш точні оцінки потребують використання корекцій та моделей спектральної еволюції, таких як PEGASE або GALAXEV. Такі рівняння допомагають коректно інтерпретувати фотометричні дані з різних оглядів неба та забезпечують узгодженість між різними наборами спостережень [5, 9]. На Рис. 1.3 представлено порівняння кривих пропускання фільтрів, системи Sloan Digital Sky Survey та системи Johnson-Cousins.

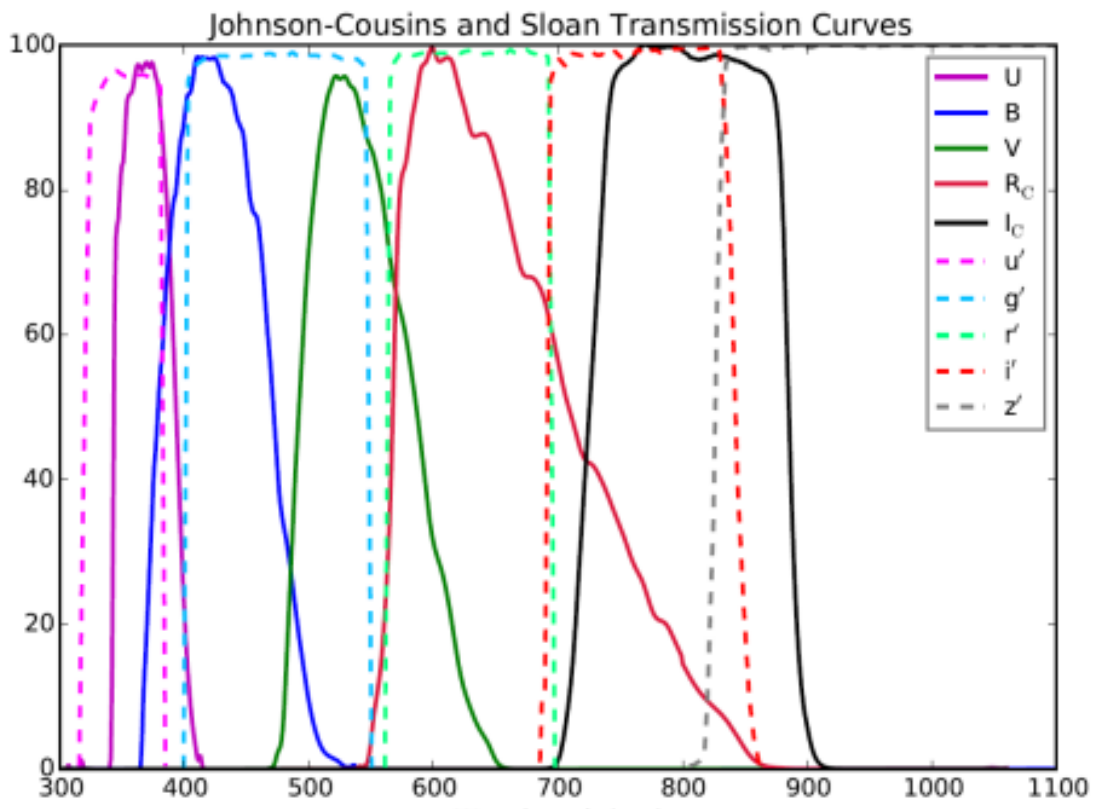

Рисунок 1.3. Графік порівняння кривих пропускання фільтрів, системи Sloan Digital Sky Survey та системи Johnson-Cousins [6]

1.3 Фотометрична система Pan-STARRS DR1

Фотометрична система Pan-STARRS DR1 (Data Release 1) є частиною проекту Panoramic Survey Telescope and Rapid Response System (Pan-STARRS) [7, 14]. Ця система була створена для проведення ширококутних оглядів неба з використанням телескопа PS1, розташованого на Гавайях. Історія створення фотометричної системи Pan-STARRS тісно пов'язана з розвитком проекту, спрямованого на проведення ширококутних оглядів неба з високою чутливістю [14]. Проект Pan-STARRS був ініційований Інститутом астрономії Гавайського університету з метою створення системи для виявлення та відстеження небезпечних об'єктів, таких як астероїди, що можуть загрожувати Землі. Одним із основних завдань було створення телескопа з великим полем зору та високою чутливістю. Телескоп PS1 (Pan-STARRS1) став першим інструментом проекту, який було встановлено на вершині вулкану Халеакала на острові Мауї, Гаваї [7]. У 2016 році був випущений перший набір даних (Data Release 1, DR1), який містив інформацію про мільярди об'єктів на небі. DR1 став найбільшим

астрономічним каталогом на той час, доступним для наукової спільноти. Проект продовжує розвиватися, використовуючи отримані дані для дослідження різних астрономічних явищ, включаючи змінні зірки, галактики, наднові та інші об'єкти [7]. Ведеться робота над вдосконаленням технологій обробки та аналізу даних для покращення якості та точності спостережень.

Фотометрична система використовує п'ять широкосмугових фільтрів: g , r , i , z та y . Ці фільтри мають такі центральні довжини хвиль: g - 481 нм; r - 617 нм; i - 752 нм; z - 866 нм; y - 962 нм. Кожен фільтр охоплює певний діапазон довжин хвиль, що дозволяє отримувати детальні зображення неба в різних спектральних діапазонах. Це сприяє вивченню різноманітних астрономічних об'єктів та явищ, таких як змінні зорі, галактики та об'єкти Сонячної системи. Фотометрична система охоплює широкий спектр довжин хвиль від видимого світла до ближнього інфрачервоного. Pan-STARRS DR1 має високу чутливість і здатна виявляти об'єкти з дуже низькою яскравістю, що дозволяє фіксувати слабкі галактики, зірки та інші небесні об'єкти [10, 14]. На Рис. 1.4 показані криві пропускання фільтрів системи Pan-STARRS DR1 та спектральна чутливість ПЗЗ камери.

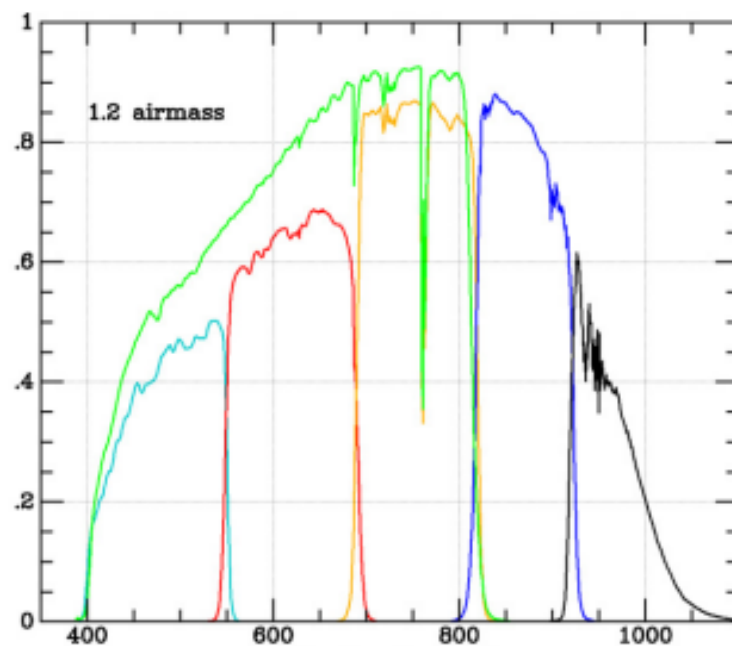

Рисунок 1.4. Графік кривих пропускання фільтрів, системи Pan-STARRS DR1 [10, 14].

Основні цілі проекту включають вивчення змінних об'єктів, відкриття нових астероїдів і комет, а також створення високоякісних фотометричних оглядів неба [7]. В Таблиці 1.4 представлені довжини хвиль пропускання фільтрів системи Pan-STARRS.

Таблиця 1.4. Довжини хвиль пропускання фільтрів системи Pan-STARRS [10]

Filter	$\langle A \rangle$	λ_{eff}	λ_B	λ_R
<i>g</i> P1	0.1212	481	414	551
<i>r</i> P1	0.1463	617	550	689
<i>i</i> P1	0.1435	752	690	819
<i>z</i> P1	0.0980	866	818	922
<i>y</i> P1	0.0393	962	918	1001

Телескоп: PS1 має апертуру 1.8 метра і використовує цифрову камеру з надзвичайно великим полем зору близько 7 квадратних градусів. PS1 здійснює систематичні огляди неба, збираючи зображення з великою роздільною здатністю. CCD-камера складається з 1.4 мільярда пікселів, що дозволяє фіксувати детальні зображення небесних об'єктів [7]. Зібрані зображення проходять обробку для корекції атмосферних спотворень, видалення шуму та калібрування. На Рис. 1.5 представлено порівняння кривих пропускання фільтрів BVRI та Pan-STARRS1. Отримані зоряні величини у фотометричній системі Pan-STARRS можна трансформувати в інші фотометричні системи такі як SDSS, UBVRI використовуючи перехідні формули. Як приклад такої трансформації можна привести роботи [9, 10, 13]. Більш детальна інформація з порівнянням наших визначень приведена у розділі 3.

Отримані дані зберігаються в архіві Pan-STARRS1 і доступні для наукової спільноти. Завдяки цьому процесу Pan-STARRS забезпечує постійне оновлення інформації про стан Всесвіту, допомагаючи астрономам виявляти нові об'єкти, досліджувати космічні явища та спостерігати за змінними зірками, галактиками, астероїдами та іншими небесними тілами [7].

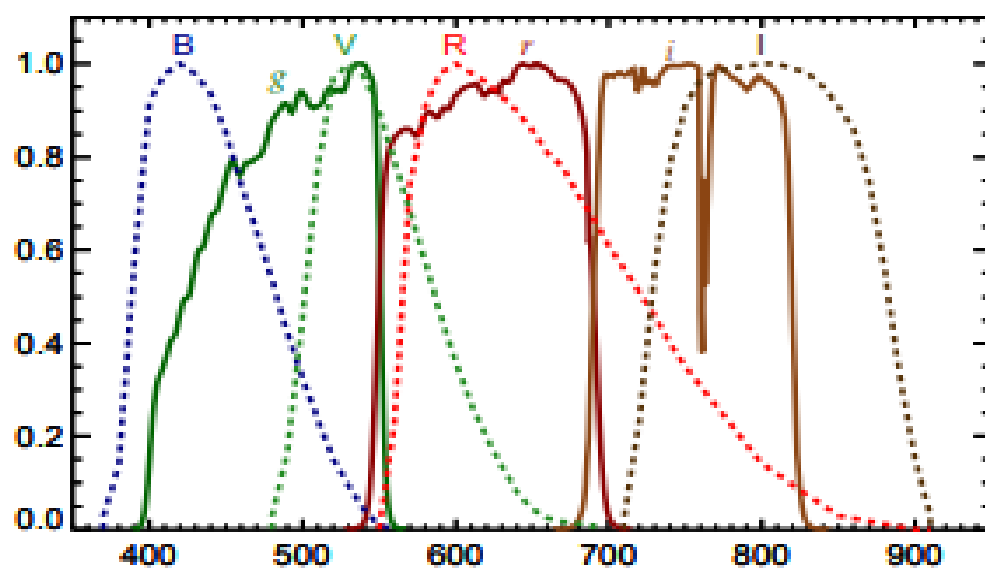

Рисунок 1.5. Порівняння кривих пропускання фільтрів *BVRI* та Pan-STARRS1

РОЗДІЛ 2. Методика дослідження фотометричних систем

Методика дослідження фотометричних систем є ключовою для аналізу зір, галактик та інших астрономічних об'єктів. Фотометричні системи — це набір стандартних фільтрів, які використовуються для вимірювання інтенсивності випромінювання об'єкта в певних діапазонах спектру таких як, UBVRI, SDSS та інші. Основні етапи дослідження являються: калібрування інструментів, що включає визначення коефіцієнтів передачі для фотометричної системи, використовуючи стандартні зорі, та спостереження об'єктів, що здійснюється за допомогою телескопів, обладнаних CCD-камерами або іншими детекторами. Редукція даних полягає у виправленні зображень та видаленні шуму. Переведення у стандартну систему, порівняння отриманих даних із стандартними зорями для переведення значень в універсальні одиниці.

2.1 Відбір зір стандартів, що задають фотометричну систему

Зорі-стандарты виконують роль еталонів для вимірювання світлових характеристик інших небесних об'єктів. Для цього важливо вибирати зорі з відомими та стабільними фотометричними властивостями, такими як спектральний тип, яскравість, показники кольору, розташування на небі і стабільність блиску. Вибір правильних зір стандартів дозволяє отримати точні й надійні результати в астрономічних вимірюваннях [5]. Стабільність блиску зір-стандартів є критично важливою для точного калібрування фотометричних систем. Зорі-стандарты повинні мати постійну яскравість, щоб забезпечити надійні та відтворювані результати спостережень. Вега (α Ліри) тривалий час використовувалася як еталонна зоря для калібрування фотометричних систем, оскільки її блиск вважався постійним. Однак, дослідження показали, що Вега може бути слабкою змінною зорею типу δ Щита, з амплітудою змінності близько ± 0.03 зоряної величини. Це ставить під сумнів її використання як абсолютного стандарту. Зорі-стандарты повинні демонструвати мінімальні або відсутні зміни яскравості з часом. Зорі, схильні до пульсацій або інших внутрішніх змін, можуть спричиняти варіації у блиску, що негативно впливає

на калібрування. Подвійні або кратні зоряні системи можуть мати змінний сумарний блиск через орбітальні рухи компонентів. Вибір зір-стандартів для фотометричних систем повинен базуватися на ретельному аналізі їхньої стабільності блиску [2, 5, 11]. Використання зір із підтвердженою змінністю, навіть незначною, може призвести до систематичних похибок у фотометричних вимірюваннях. У фотометричних системах для калібрування використовуються зорі-стандарти, які мають добре визначені фотометричні характеристики. До таких зір належать: Сіріус (α Великого Пса): найяскравіша зоря нічного неба, спектральний клас A1V, використовується як стандарт у деяких фотометричних системах; Альтаір (α Орла), біла зоря спектрального класу A7V, одна з найяскравіших зір північної півкулі; Канопус (α Кіля), друга за яскравістю зоря нічного неба, використовується як стандарт у південній півкулі; Полярна зоря (α Малої Ведмедиці): жовтий надгігант, служить стандартом завдяки своїй відносній стабільності та положенню близько до північного небесного полюса. Використання цих зір як стандартів дозволяє забезпечити точність та узгодженість фотометричних вимірювань у різних астрономічних дослідженнях [2, 7]. Зорі з різними температурами мають відмінні спектральні енергетичні розподіли. Для калібрування необхідно охоплювати широкий температурний діапазон. У системі не повинно бути переваги для певного типу зір, щоб уникнути систематичних похибок. Зазвичай, для цього використовуються гарячі зорі (клас O, B) з температурами вище 10000 K, сонцеподібні зорі (клас G, F) з температурами близько 5000–6000 K та холодні зорі (клас K, M) з температурами нижче 4000 K. Температурний та спектральний діапазон зір-стандартів є ключовими параметрами для забезпечення точності та універсальності фотометричних систем [2, 5]. Спектральні класи зір-стандартів визначаються їхніми спектральними характеристиками та лініями поглинання. Фотометрична система повинна бути здатною враховувати ці спектральні особливості. Вибір зір-стандартів, що охоплюють цей спектральний та температурний діапазон, забезпечує надійне калібрування фотометричних систем для різноманітних астрономічних досліджень [1, 2, 5] Яскравість зірок,

або їхня світність, є також однією з основних характеристик, що визначають їхню видиму величину та класифікацію. У фотометричних системах зорі-стандарти обираються з урахуванням їхньої яскравості, щоб забезпечити точне калібрування інструментів [11, 14]. Розташування зірок-стандартів на небі є важливим фактором для їх вибору у фотометричних системах. Вони повинні бути добре розподілені по небесній сфері, щоб забезпечити зручність спостережень і калібрування для різних широт і сезонів. Основними критеріями є: географічне розташування спостерігача (зорі-стандарти обираються таким чином, щоб бути доступними як для північної, так і для південної півкулі). Важливо, щоб зорі-стандарти мали достатню висоту над горизонтом під час спостережень, що зменшує вплив атмосферного поглинання. Довготривалі спостереження зір-стандартів у фотометричних системах є критично важливими для забезпечення точності та надійності астрономічних вимірювань. Регулярний моніторинг цих зір дозволяє виявляти та враховувати можливі зміни їхніх характеристик, що можуть вплинути на калібрування інструментів [9, 11]. Деякі зорі, які раніше вважалися стабільними, можуть демонструвати слабку змінність блиску. Довготривалі спостереження допомагають ідентифікувати такі зміни та коригувати фотометричні дані відповідно. У якості прикладу у Таблиці 2.1 показано точність визначення зоряних величин та показників кольору для стандартних зір з каталогів Ландольта [12].

Таблиця 1.2. Точність визначення зоряних величин та показників кольору для стандартних зір [12]

	Mean Errors of a Single Observation	Mean Errors of the Mean
<i>V</i>	0.0144 ± 0.0011	0.0036 ± 0.0004
<i>B-V</i>	0.0191 ± 0.0022	0.0051 ± 0.0008
<i>U-B</i>	0.0492 ± 0.0085	0.0143 ± 0.0036
<i>V-R</i>	0.0115 ± 0.0008	0.0029 ± 0.0003
<i>R-I</i>	0.0166 ± 0.0013	0.0040 ± 0.0003
<i>V-I</i>	0.0207 ± 0.0015	0.0050 ± 0.0004

Таким чином, використання стандартних зірок для калібрування є основою для отримання точних та надійних фотометричних даних. Основними проблемами і викликами є визначення температури для зір у багатих пилом регіонах, де міжзоряне поглинання змінює показники кольору, та дефіцит холодних зір у каталозі стандартів через їх низьку яскравість [7, 9]. Вибір зір-стандартів для фотометричних систем повинен базуватися на ретельному аналізі їхньої стабільності блиску. Використання зір із підтвердженою змінністю, навіть незначною, може призвести до систематичних похибок у фотометричних вимірюваннях [5].

2.2 Використання електронного атласу Aladin для відбору стандартних зір що задають фотометричну систему.

Aladin — це інтерактивний атлас неба, розроблений Центром астрономічних даних у Страсбурзі. Він дозволяє користувачам візуалізувати оцифровані астрономічні зображення, накладати дані з астрономічних каталогів та баз даних, а також інтерактивно отримувати інформацію з бази даних SIMBAD, сервісу VizieR та інших архівів для всіх відомих астрономічних об'єктів у полі зору [4, 6] Aladin надає доступ до понад 20 000 колекцій даних, включаючи DSS, SDSS, PanSTARRS, Skymapper, Gaia, SIMBAD, NED, VizieR та інші. Програма підтримує масштабування, панорамування, обертання, накладання, багатовіконний режим, різні проєкції та координатні системи FK4, FK5, ICRS, GAL, SGAL, ECL. Вона також підтримує більшість астрономічних форматів зображень, таблиць та інших даних. Aladin підтримує стандарти VO, такі як JSAMP, TAP, CS, SSA, SIA, що забезпечує інтеграцію з іншими інструментами та сервісами [16, 17]. Його можна розширювати за допомогою власних Java-плагінів, якщо потрібний алгоритм ще не реалізований у базовій версії. Aladin доступний у двох версіях: Aladin Desktop: повнофункціональний додаток, який потребує встановлення на комп'ютер. Він забезпечує широкий спектр інструментів для професійних астрономів та дослідників. Aladin Lite: полегшена версія, яка працює безпосередньо в браузері без потреби в установці. Вона призначена для простої візуалізації області неба та легко

вбудовується на будь-яку вебсторінку [19]. З моменту свого створення у 1999 році, Aladin став широко використовуваним інструментом у спільноті Віртуальної обсерваторії, здатним вирішувати завдання з пошуку, доступу та вивчення розподілених наборів даних, а також візуалізації багатохвильових даних. Його можливості роблять його потужним інструментом для дослідження та інтеграції даних, а також сприяють науковим відкриттям [4, 18]. Aladin пропонує багатий функціонал, що може бути складним для нових користувачів. Інтерфейс може здатися громіздким, особливо на малих екранах, через велику кількість доступних опцій та інформації. Для доступу до більшості астрономічних баз даних та каталогів необхідне стабільне інтернет-з'єднання, що може бути обмеженням у випадку нестабільного або повільного інтернету. Іноколи виникають проблеми з сумісністю Aladin з іншими програмами або сервісами, що може ускладнити інтеграцію та використання в комплексних робочих процесах [17]. Aladin вимагає наявності встановленої Java Runtime Environment (JRE) для коректної роботи, що може бути додатковим кроком для користувачів, не знайомих з цією технологією. Врахування цих аспектів може допомогти користувачам ефективніше використовувати Aladin Sky Atlas та мінімізувати можливі труднощі. Aladin Sky Atlas є одним із найзручніших інструментів для роботи з астрономічними даними, і його можливості роблять процес відбору стандартних зір ефективним і точним [4]. Для пошуку і візуалізації області неба задаються координати області неба, яку хочете дослідити, або назву об'єкта. Aladin дозволяє візуалізувати вибрану область неба за допомогою оглядів, таких як SDSS та PanSTARRS, щоб визначити зорі, які можуть бути кандидатами на стандартні. Також він дозволяє накладати дані з цих та інших каталогів, які містять інформацію про яскравість, кольорові індекси, паралакс, власний рух та спектральні класи зір. Він допоможе отримати детальну інформацію про кожну зорю з бази даних SIMBAD, включаючи металічність, змінність, радіальну швидкість тощо. Також в нього є функція накладання таблиць яка дозволяє фільтрувати зорі за певними критеріями. Яскравість (Magnitude): Вибір зір із певним діапазоном зоряних

величин. Фільтрування за параметрами B-V, G-BP, G-RP для визначення температури зір. Вибір зір із надійними паралаксами для забезпечення точності відстаней і уникнення об'єктів із надто великим власним рухом. Є можливість виключити змінні зорі, фільтруючи об'єкти за змінністю. Aladin дозволяє накладати карти міжзоряного поглинання на область спостереження. На рисунку 2.1 зображено інтерактивний зоряний атлас неба Aladin.

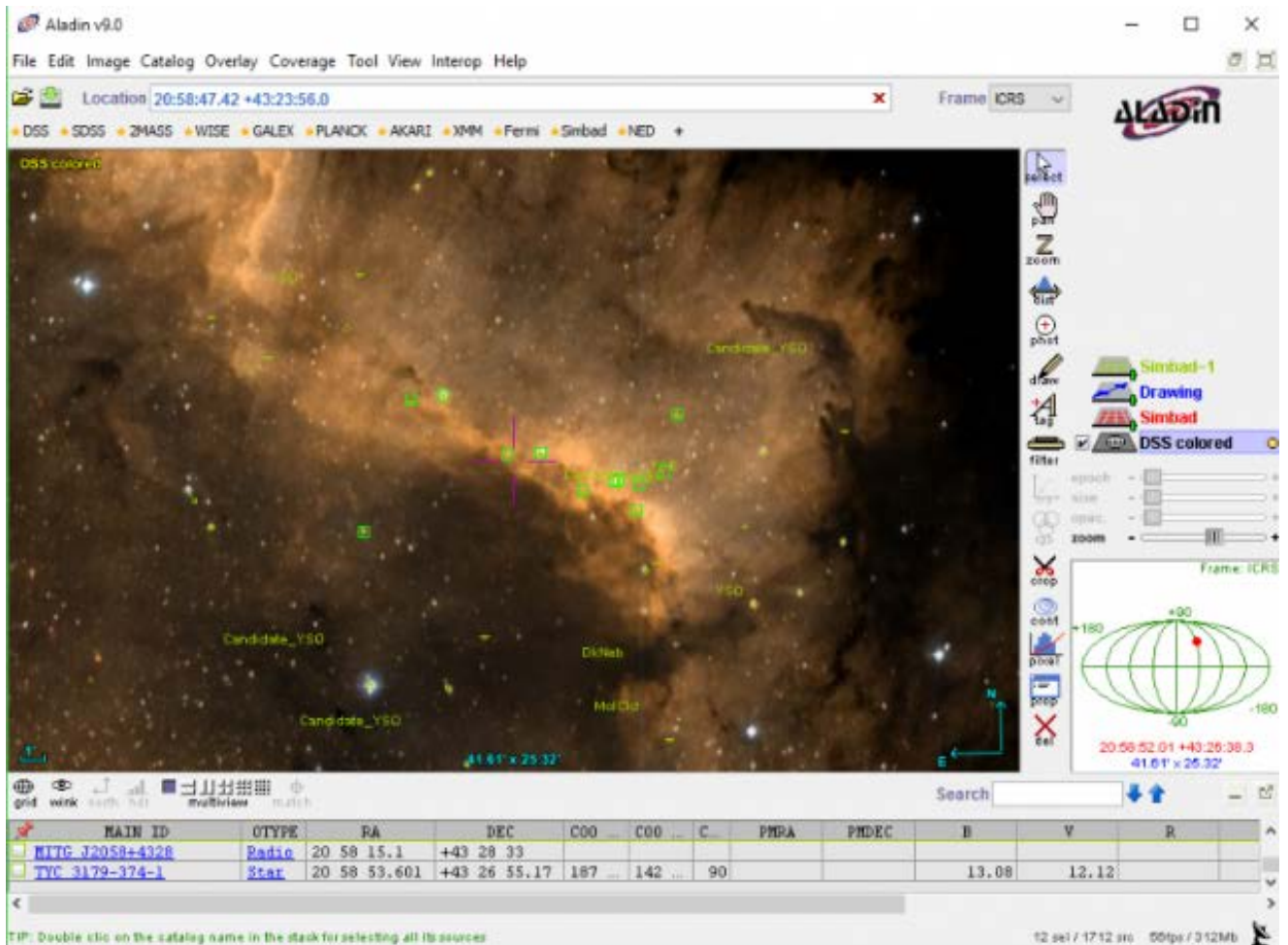

Рисунок 2.1 Інтерактивний зоряний атлас неба Aladin [17]

Після вибору зір за допомогою відповідного фільтрування Aladin дозволяє експортувати їх у файл CSV або VO-таблицю для подальшого аналізу або використання в інших програмах. Використовуючи інформацію з каталогів можна перевірити, чи є зорі стабільними. Зоряний атлас Aladin – потужний інструмент для аналізу та візуалізації астрономічних даних. Завдяки широкому набору функцій, інтеграції з базами даних та зручному інтерфейсу, він є незамінним для досліджень глибокого космосу. Aladin надає можливість

вченим і аматорам легко знаходити, порівнювати та аналізувати об'єкти Всесвіту. Сприяючи новим відкриттям у сучасній астрономії [18].

2.3 Телескоп АЗТ-8 та його фотометрична система

Чугуївська спостережна станція НДІ астрономії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна також Обсерваторія Гракове, — астрономічна обсерваторія, розташована у районі села Іванівка, Чугуївський район, Харківська область, в безпосередній близькості від радіотелескопа УТР-2, підпорядкованого Радіоастрономічному інституту НАН України (рис. 2.2). У лабораторно-житловому корпусі спостережної станції знаходиться когерентно-оптична установка, включена до Реєстру наукового національного надбання України. Встановлена на спостережній станції в 1974 р., вона стала однією з перших у світі установок для усунення розмиття астрономічних зображень атмосферою методом спекл-інтерферометрії. Установка використовувалася для обробки фотографій поверхні Марса автоматичними міжпланетними станціями Марс-3, Марс-4, Марс-5 та обробки спостережень проходження Меркурія по диску Сонця. За час роботи, проведеної на установці, співробітники обсерваторії В.М. Дудінов, Д.Г. Станкевич, В.С. Цвєткова та Ю.Г. Шкуратов отримали Державну премію України в галузі науки та техніки [3, 20].

На території спостережної станції встановлено телескоп АЗТ-8. Його основні характеристики: азимутальний (АЗТ) телескоп із системою Ньютона та Кассегрена, діаметр головного дзеркала 70 см, фокусна відстань головного фокуса 2800 мм, фокуса Кассегрена 10500 мм. Поле зору залежить від встановлених приладів, і зазвичай становить 12-30 кутових хвилин [3]. Це основний телескоп НДІ астрономії Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Він використовується для фотометричних спостережень, визначення яскравості астрономічних об'єктів, астрометричних вимірювань, вивчення змінних зір, комет, астероїдів та інших космічних об'єктів, спостереження об'єктів із тимчасовими змінами блиску, таких як наднові, транзити екзопланет та спалахи гамма-сплесків. Телескоп АЗТ-8 широко

використовується для регулярного моніторингу змінних явищ і дослідження об'єктів, які потребують точного фотометричного аналізу. Його дані мають значення для розуміння еволюції зірок, динаміки Сонячної системи та інших космічних процесів. Він працює в основному в фотометричній системі Джонсона-Козінса у різних спектральних діапазонах [3].

Рисунок 2.2. Чугуївська спостережна станція НДІ астрономії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна [19, 20]

У 2001 році на телескопі була встановлена ПЗЗ-камера IMG 1024S американської фірми FLI, що значно підвищило ефективність спостережень. Крім того, для поляриметричних спостережень застосовувалися електрофотометри на основі фотоелектронних помножувачів ФЕП-79, які працювали в режимі підрахунку фотонів. Ці прилади використовувалися для спостережень у фотометричній системі UBVRI Джонсона-Козінса. Телескоп АЗТ-8 оснащений фотометричною системою, яка забезпечує високу точність вимірювань. Зокрема, при використанні електрофотометра на основі фотоелектронного помножувача ФЕП-79 у режимі підрахунку фотонів, точність одиничного вимірювання блиску для зірки 11-ї зоряної величини становить

приблизно 1%, а для зірки 14-ї зоряної величини — близько 5%. Точність абсолютної фотометрії для зірок 11–13 зоряної величини складає приблизно 2–4% [3, 4]

У 2006 р. телескоп був оснащений ПЗЗ-камерою FLI 47-10. У цій камері використовується матриця 1058×1027 пікселів з розміром пікселя 13×13 мікрон та лінійним розміром матриці 13.4×13.4 мм. При цьому, у використаній змінній системі Ньютона поле зору становить 16.2×16.2 кут. хвилини з роздільною здатністю близько $1''/\text{піксель}$. Квантова ефективність ПЗЗ-матриці IMG 47-10 в діапазоні довжин хвиль 0.55–0.75 мкм складає 93 % – що дає можливість проводити високоякісні фотометричні спостереження більш слабких об'єктів (16-17 зор вел.). Матриця охолоджується елементами Пельтьє до температури $-50 \pm 0.2^\circ\text{C}$ відносно температури навколишнього середовища. Нерівномірність чутливості матриці по полю не гірше 3% і враховується при спостереженні плоских полів [3, 4]. Всі ці прилади працювали в фотометричній системі Джонсона-Козінса.

Нажаль, територія станції була окупована росіянами в перші ж тижні російського вторгнення в Україну, на початку березня 2022 року, а звільнена українською армією під час Слобожанського контрнаступу у вересні 2022 року. Протягом шести місяців окупації на спостережній станції перебували російські солдати, які сильно пошкодили й пограбували станцію [15, 20] Російські солдати жили в будівлі обсерваторії, залишивши по собі купи мотлоху, написи на дверях, вкравши і розтрощивши багато речей. В підвалі вони, ймовірно, облаштували свій бункер і спали прямо на когерентно-оптичному процесорі зображень, — національному надбанні України. З майстерні винесли майже все обладнання. На горищі облаштували вогневі точки для снайперів, у дворі — бліндаж з ящиків та шаф. На стіні одноповерхового будинку («будиночок Акімова») намалювали мішень і стріляли по ній з вогнепальної зброї, сильно пошкодивши будинок.

Рисунок 2.3. Телескоп АЗТ-8. [3, 20]

Окупанти викрали електричні мотори, які забезпечували рух телескопа АЗТ-8 і відкривання купола телескопа Бейкер-Шмідта. З обох телескопів зняли дорогі ПЗЗ-камери й використали їх як мішені в тирі перед «будиночком Акімова». Розбили блоки керування рухом телескопа АЗТ-8, викрали метеорний патруль — установку з 5 відеокамер для постійного огляду неба в пошуках метеорів та комп'ютери, що використовувались для керування телескопами. Під час риття окопів окупанти перебили електричний кабель, що позбавило обсерваторію електрики. Після звільнення станції співробітники НДІ астрономії на зібрані кошти провели консервацію приміщень та обладнання, щоб захистити їх від погодних умов та вандалізму. Тривалий час територія станції залишалася замінованою, на ній знаходили нерозірвані снаряди та уламки ракет [20].

РОЗДІЛ 3. Коефіцієнти переходу між фотометричними системами Джонсона-Козінса та Pan-STARRS DR1

У сучасній астрономії широко застосовуються різні фотометричні системи, серед яких особливе місце займають системи Johnson-Cousins та Pan-STARRS1 (PS1). Однак, враховуючи різноманіття інструментів і методів спостережень, виникає необхідність у створенні надійних методик для переходу між цими системами. Розробка таких методів є важливим кроком до уніфікації астрономічних спостережень та вдосконалення моделювання астрофізичних процесів. Для перетворення фотометричних величин між системами Johnson-Cousins та Pan-STARRS1 DR1 використовуються певні коефіцієнти. Точність цих перетворень може залежати від спектральних характеристик об'єктів та умов спостереження. Для реалізації фотометричних систем Johnson-Cousins та Pan-STARRS DR1 використовуються набори стандартних зір, які забезпечують точність та узгодженість фотометричних вимірювань. Відмінності у фільтрах обумовлюють необхідність визначення коефіцієнтів переходу між цими системами для коректного порівняння та об'єднання даних з різних джерел. Визначення таких коефіцієнтів переходу базується на спостереженнях спільних зір у обох системах та побудові відповідних апроксимаційних поліномів, які враховують показники кольору зір. Цей процес дозволяє мінімізувати систематичні похибки та забезпечити узгодженість фотометричних даних між різними системами. Розуміння та застосування коефіцієнтів переходу між фотометричними системами Джонсона-Козінса та Pan-STARRS1 є ключовим для сучасних астрономічних досліджень, дозволяючи інтегрувати дані з різних оглядів неба та забезпечувати їхню порівнюваність.

3.1 Набір зір-стандартів для реалізації фотометричних систем Джонсона-Козінса та Pan-STARRS DR1

На сьогодні фотометричні системи Джонсона-Козінса та Pan-STARRS1 (PS1) є основними інструментами для вимірювання та калібрування зоряних величин у різних діапазонах електромагнітного спектру. Для забезпечення точності та узгодженості фотометричних спостережень у цих системах використовуються набори стандартних зір, які служать еталонами для

калібрування інструментів та перевірки отриманих даних. Для калібрування системи *UBVRI* використовуються стандартні зорі, визначені Арло Ландольтом на протязі більше 20 років [12]. Він створив каталог, що містить понад 15 000 зір, які спостерігалися протягом 224 ночей у 69 спостережних сесіях. У таблиці 3.1 наведено приклади полів з відповідного каталогу. Ці зорі мають стандартні похибки менше 0.01 зор. вел. та не демонструють змінності на рівні цієї точності. Цей набір стандартів дозволяє астрономам калібрувати свої спостереження з високою точністю та забезпечувати узгодженість даних між різними обсерваторіями.

Таблиця 3.1. Приклад стандартних полів Ландольта для системи Джонсона – Козінса [12]

Star (1)	α (J2000.0) (2)	δ (J2000.0) (3)	V (4)	$B - V$ (5)	$U - B$ (6)	$V - R$ (7)	$R - I$ (8)	$V - I$ (9)
GD 2B	00 07 25.484	+33 19 00.17	13.279	+0.588	-0.001	+0.350	+0.349	+0.697
GD 2A	00 07 26.174	+33 18 19.18	14.853	+0.912	+0.684	+0.530	+0.462	+1.002
GD 2	00 07 32.261	+33 17 27.62	13.802	-0.295	-1.192	-0.142	-0.171	-0.313
GD 2C	00 07 32.355	+33 20 14.69	13.314	+0.619	+0.081	+0.360	+0.357	+0.718
GD 2E	00 07 36.675	+33 17 41.73	15.188	+0.575	+0.076	+0.339	+0.323	+0.652
GD 2D	00 07 41.634	+33 17 57.33	14.255	+0.605	+0.007	+0.355	+0.370	+0.729
GD 410	00 35 24.704	+60 58 11.27	12.845	+0.725	+0.086	+0.441	+0.438	+0.879
GD 8C	00 39 37.145	+31 37 03.40	13.299	+0.636	+0.140	+0.371	+0.358	+0.724
GD 8A	00 39 40.965	+31 32 44.53	14.593	+0.695	+0.199	+0.400	+0.378	+0.780
GD 8B	00 39 44.863	+31 36 36.48	13.653	+0.803	+0.454	+0.446	+0.395	+0.837
GD 8	00 39 52.163	+31 32 29.19	14.699	-0.275	-1.169	-0.145	-0.197	-0.348
SA 20-245	00 44 21.182	+45 55 12.77	8.951	+0.866	+0.575	+0.476	+0.421	+0.894
SA 20-130	00 44 44.437	+45 49 50.97	11.032	+1.052	+0.845	+0.553	+0.514	+1.069
SA 20-133	00 44 49.522	+45 44 57.85	10.824	+0.457	+0.138	+0.268	+0.260	+0.528
SA 20-139	00 45 13.834	+45 47 48.08	11.272	+1.076	+0.893	+0.567	+0.522	+1.091
SA 20-39	00 45 34.099	+45 36 48.21	9.353	+0.472	+0.092	+0.277	+0.280	+0.555
SA 20-291	00 45 37.914	+45 56 54.86	10.454	+0.794	+0.429	+0.425	+0.388	+0.812
SA 20-43	00 45 42.450	+45 35 15.39	10.412	+0.764	+0.301	+0.430	+0.409	+0.838
SA 20-297	00 45 51.821	+45 53 44.79	8.907	-0.054	-0.417	-0.015	-0.020	-0.032
SA 20-420	00 45 56.621	+46 04 33.36	9.520	+1.007	+0.733	+0.534	+0.500	+1.028

Система Pan-STARRS1 була розроблена в рамках огляду неба Pan-STARRS і, як було відмічено у першому розділі, включає п'ять фільтрів: g_{p1} , r_{p1} , i_{p1} , z_{p1} та u_{p1} . Ці фільтри охоплюють діапазон від видимого до ближнього інфрачервоного світла. Фотометрична система PS1 базується на спектрофотометричних спостереженнях, проведених за допомогою космічного телескопа Габбл (HST) та моделей атмосфер білих карликів. Це забезпечує високу точність та надійність калібрування. Для забезпечення точності фотометричних вимірювань у системі PS1 було створено фотометричну опорну шкалу, відому

як "The Pan-STARRS1 Photometric Reference Ladder". Цей каталог містить фотометричні дані приблизно 1000 об'єктів на квадратний градус у різних діапазонах [14]. У таблиці 3.2 наведено приклади полів з відповідного каталогу.

Таблиця 3.2. Приклад стандартних полів для системи Pan-Starrs [14]

N	Al2000	Del2000	g	sg	r	sr	i	si	z	sz
1	11.5197	0.7603	12.968	0.010	12.770	0.010	12.744	0.010	12.779	0.010
2	11.5348	0.7150	14.662	0.003	14.286	0.004	14.159	0.001	14.123	0.002
3	11.5873	0.6206	15.143	0.008	14.886	0.005	14.814	0.002	14.822	0.004
4	11.6198	0.6714	15.066	0.004	14.495	0.002	14.291	0.004	14.199	0.003
5	11.6352	0.7481	13.399	0.010	12.979	0.010	12.854	0.010	12.821	0.010
6	13.6550	0.6493	13.480	0.010	13.128	0.010	12.906	0.010	12.800	0.010
7	13.6969	0.6568	15.094	0.003	14.789	0.005	14.673	0.002	14.653	0.002
8	13.7141	0.6720	14.552	0.004	13.642	0.002	13.253	0.010	13.093	0.001
9	13.7429	0.7335	12.588	0.010	12.260	0.010	12.180	0.010	12.182	0.010
10	34.5606	7.7654	14.294	0.002	13.401	0.010	13.045	0.010	12.838	0.010
11	34.5653	7.8107	14.460	0.006	13.923	0.004	13.738	0.005	13.644	0.007
12	34.6284	7.7480	15.930	0.003	15.457	0.003	15.273	0.003	15.188	0.002
13	34.6605	7.8211	13.995	0.001	13.428	0.010	13.248	0.010	13.174	0.004
14	34.6645	7.7683	16.131	0.003	15.659	0.003	15.463	0.006	15.378	0.003
15	34.6735	7.7423	13.286	0.010	12.951	0.010	12.840	0.010	12.812	0.010

Система калібрування базується на спостереженнях, проведених у фотометричні ночі, з систематичними похибками в межах 0.008–0.012 зор. вел. для різних фільтрів. Оскільки фільтри в системах *UBVRI* та *PS1* мають різні спектральні характеристики (рис. 3.1), для порівняння та об'єднання даних з обох систем необхідно визначити коефіцієнти переходу.

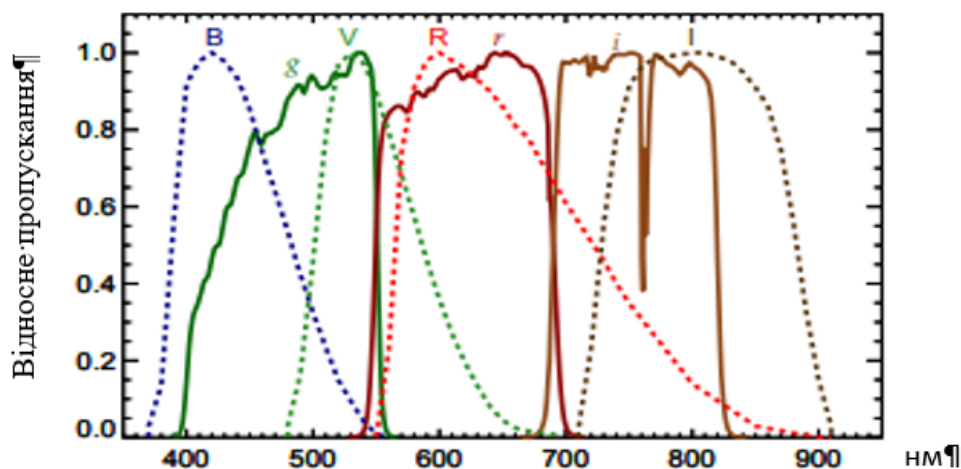

Рисунок 3.1. Порівняння кривих пропускання фільтрів *BVRI* та Pan-STARRS1

Ці коефіцієнти дозволяють перетворювати величини, виміряні в одній системі, до еквівалентних величин в іншій системі. Використання стандартних зір у фотометричних системах Джонсона-Козінса та Pan-STARRS1 є критично важливим для забезпечення точності та узгодженості астрономічних спостережень. У випадку об'єктів що швидко рухаються може спостерігатись кілька різних полів. Через цю особливість калібрування інструментальних зоряних величин за допомогою фотометричних стандартних зір складніше порівняно зі спостереженнями полів нерухомих зірок. Для фотометрії малих тіл необхідний розкид по всьому небу стандартних зір у фотометричній системі *UBVRI*, що поки що не повністю реалізовано.

3.2 Визначення коефіцієнтів переходу між фотометричними системами Джонсона-Козінса та Pan-STARRS DR1

У зв'язку з широким застосуванням різних фотометричних систем у сучасних астрономічних спостереженнях, важливою задачею є встановлення надійних трансформаційних співвідношень між ними. Зокрема, система *UBVRI*, яка історично є базовою для калібрування зоряних величин, має бути узгоджена з новішою системою Pan-STARRS, що використовується в останніх оглядових каталогах. Незважаючи на те, що вже є відповідні формули переходу між цими системами, але вони не завжди задовольняють точності спостережень та не враховують особливості інструментальної системи телескопу. Крім того, основними об'єктами спостережень на телескопі АЗТ-8 є спостереження астероїдів. Кожен астероїд має власний рух, а у випадку об'єктів, що рухаються швидко, за одну ніч може спостерігатись кілька різних полів. Через цю особливість калібрування інструментальних зоряних величин за допомогою фотометричних стандартів суттєво складніше порівняно зі спостереженнями за полями нерухомих зірок. Виходячи з цього, були відібрані стандарти, що спостерігались у системі *BVRI* Джонсона-Козінса з урахуванням інструментальної системи телескопа АЗТ-8 та використані відповідні зоряні величини у системі Pan-STARRS DR1, взяті з каталогу [14]. Відбір здійснювався з використанням зоряного атласу Aladin. Було сформовано

загальну вибірку зір-стандартів, яка складає 170 об'єктів спектральних класів від А до М, розташованих вздовж всього неба, котрі мають зоряні величини BVR у системі Джонсона – Козінса та $g_{p1}r_{p1}i_{p1}z_{p1}$ у системі Pan-STARRS DR1. Загальний каталог представлено у Таблиці A1 Додатку А.

Використовуючи цей каталог вдалося побудувати лінійні співвідношення між зоряними величинами обох систем за допомогою відповідних показників кольору. Усі статистичні обчислення та побудова регресійних моделей здійснювались за допомогою табличного редактора Microsoft Excel, що забезпечило оперативну обробку даних та наочне представлення результатів. Таблиця Microsoft Excel представлена у вигляді структурованого масиву даних, який містить ключові кількісні та якісні показники, необхідні для проведення подальшого аналізу. Особливу увагу приділено точності введення значень та уніфікації форматування — усі числові дані подано з однаковим рівнем точності, що забезпечує коректність подальших розрахунків та візуалізації. Каталог зір містить результат фотометричних спостережень та трансформаційних співвідношень між зоряними величинами у системах $UBVR$ та Pan-STARRS1 PS1. Зоряні величини подано у фільтрах $griz$ з відповідними стандартними похибками, що дозволяє оцінити якість вимірювань.

На рис. 3.2 та 3.3 для прикладу наведено залежності між смугами V від g та R від r , щоб показати загальний діапазон зоряних величин та добре співпадіння між цими смугами (загальний коефіцієнт кореляції становить 0.99). Смуги V та g і R та r добре відтворюють одна одну (хоча смуга g має більшу напівширину), що полегшує обчислення трансформаційних коефіцієнтів. Загалом діапазон зоряних величин змінювався від майже 11 до 18, щоб охопити по можливості весь динамічний діапазон при спостереженнях з камерою FLI 47-10 з часом накопичення 60 секунд. При цьому для зорі 18 зор. вел. похибка буде становити близько 0.1 зор. вел., але при спостереженні реальних об'єктів за рахунок збільшення часу накопичення до 300 секунд, похибка спостережень становить не гірше 0.03 зор. вел.

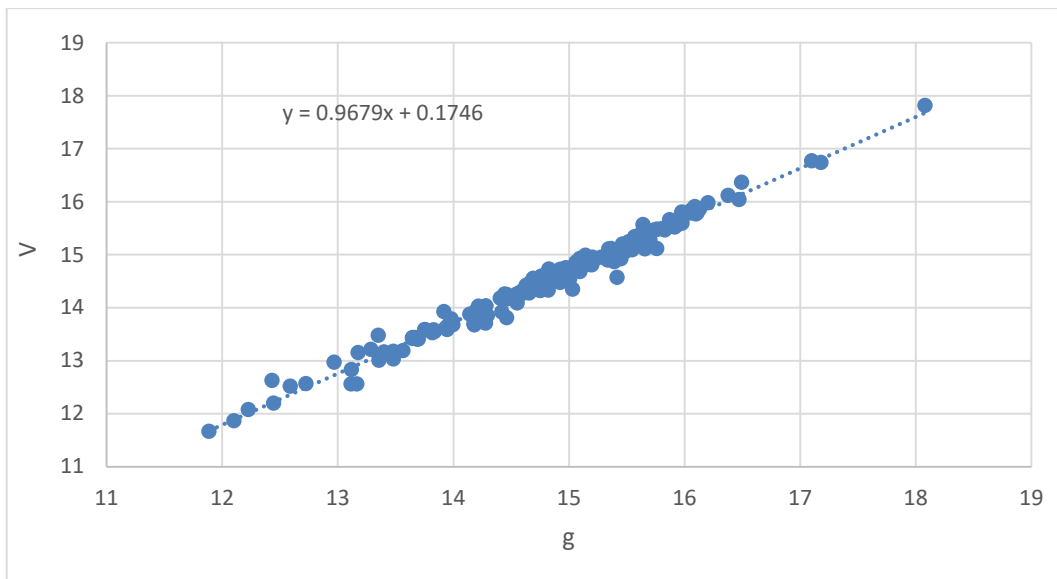

Рисунок 3.3. Залежність між фотометричними смугами g та V

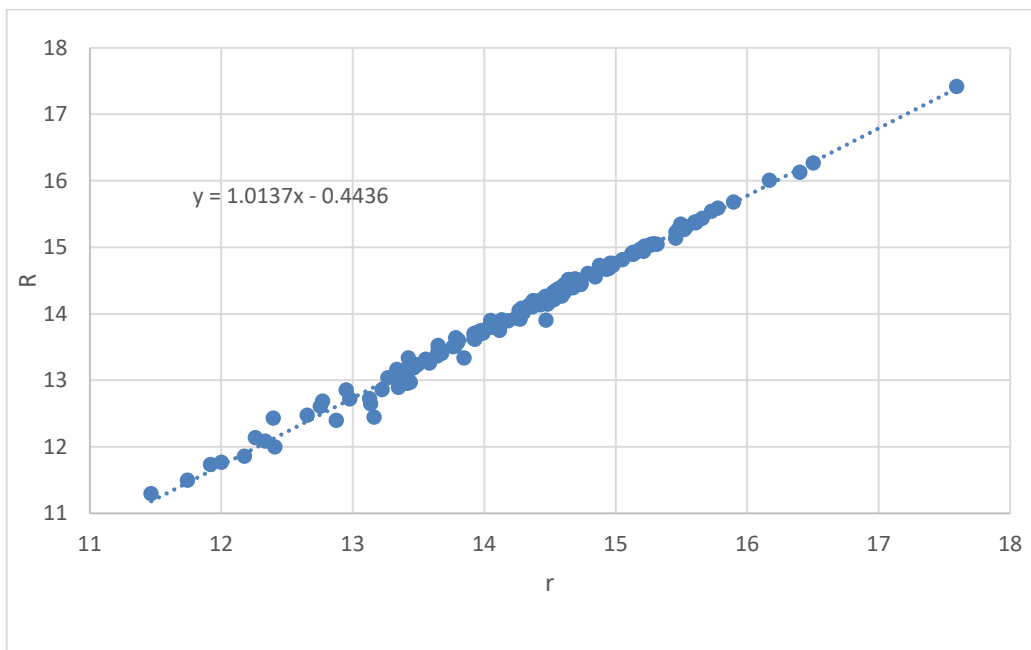

Рисунок 3.3. Залежність між фотометричними смугами r та R

Оснoву трансформaційного aнaлізу стaновлять показники кольoру, які є вхiдними параметрами. Всi ці показники кольoру є ключовими параметрами для побудoви трансформaцій мiж цими системами. За оснoву був взятий показник кольoру $g-r$, щoб викoнати перетвoрення для смуг BVR системи Джонсона–Кoзiнса. Цей показник кольoру знаходився у дiапазонi 0.1-1.2 зор. вел. i охоплював спектральнi класи вiд F до M. Для отримання кiлькiсних спiввiдношень мiж зоряними величинами у фотометричних системах $UBVRI$ та

Pan-STARRS було виконано лінійну регресійну підгонку. У якості незалежних змінних використовувалися відповідні колірні індекси. Результати підгонки наведено у таблиці 3.2, де вказано коефіцієнти C_0 (вільний член), та C_1 (нахил). Коефіцієнт кореляції для лінійних залежностей загалом був не менший 0.7, що підтверджує якісну залежність між смугами цих систем. Отримані коефіцієнти можуть бути використані для практичного перетворення зоряних величин між системами у межах вказаних колірних діапазонів. У цьому розділі виконано побудову лінійних рівнянь переходу між відповідними фільтрами на основі емпіричних спостережень перехресно ідентифікованих зір.

Таблиця 3.2. Таблиця трансформаційних коефіцієнтів для переходу між системами.

C_0	C_1
$B-g = f(g-r)$	
0.2193 ± 0.0024	0.5384 ± 0.0040
$V-g = f(g-r)$	
-0.0316 ± 0.0095	-0.5073 ± 0.0164
$V-r = f(g-r)$	
-0.0316 ± 0.0090	0.4927 ± 0.0157
$R-r = f(g-r)$	
-0.1759 ± 0.0076	-0.1268 ± 0.0130
$R-r = f(r-i)$	
-0.1601 ± 0.0085	-0.4026 ± 0.0176
$V-z = f(g-r)$	
-0.1371 ± 0.0153	1.2821 ± 0.0265

У межах даного дослідження перехід між фотометричними системами UBVRI та Pan-STARRS1 здійснювався за допомогою лінійних співвідношень між зоряними величинами та відповідними колірними індексами. Визначені коефіцієнти підгонки дозволяють з високою точністю трансформувати дані між системами в межах досліджуваного діапазону величин і кольорів. Для смуг BVR були отримані наступні співвідношення:

$$B=g+0.2193+0.5384(g-r); V=g-0.0316-0.5073(g-r); V=r-0.0316+0.4927(g-r);$$

$$R=r-0.1759-0.1268(g-r); R=r-0.1601-0.4026(r-i); V=z-0.1371+1.2821(g-r)$$

На рисунках 3.4-3.9 побудовано графіки залежностей між різницями зоряних величин двох систем та показниками кольору, які дозволяють оцінити ефективність перетворення для різних діапазонів кольору та зоряної величини.

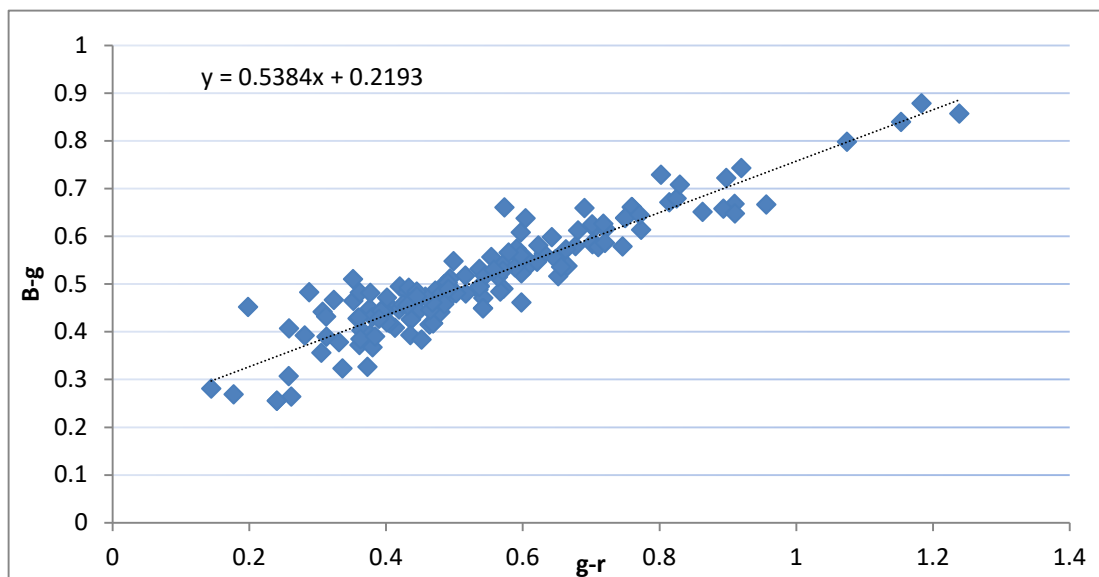

Рисунок 3.4. Залежність $B-g$ як функції показника кольору $g-r$

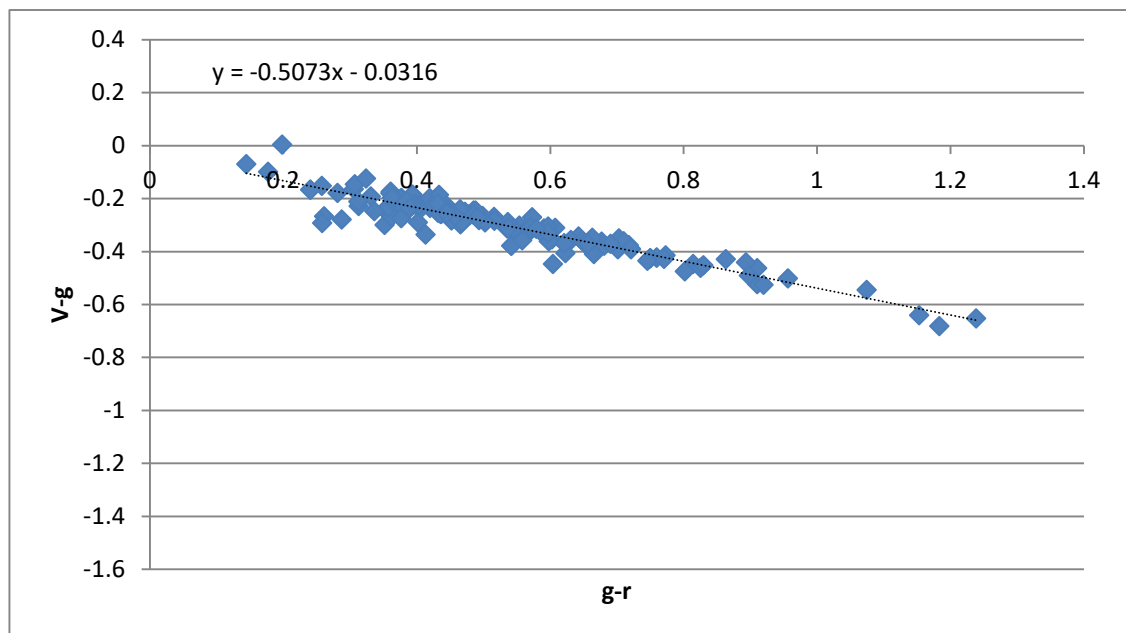

Рисунок 3.5. Залежність $V-g$ як функції показника кольору $g-r$

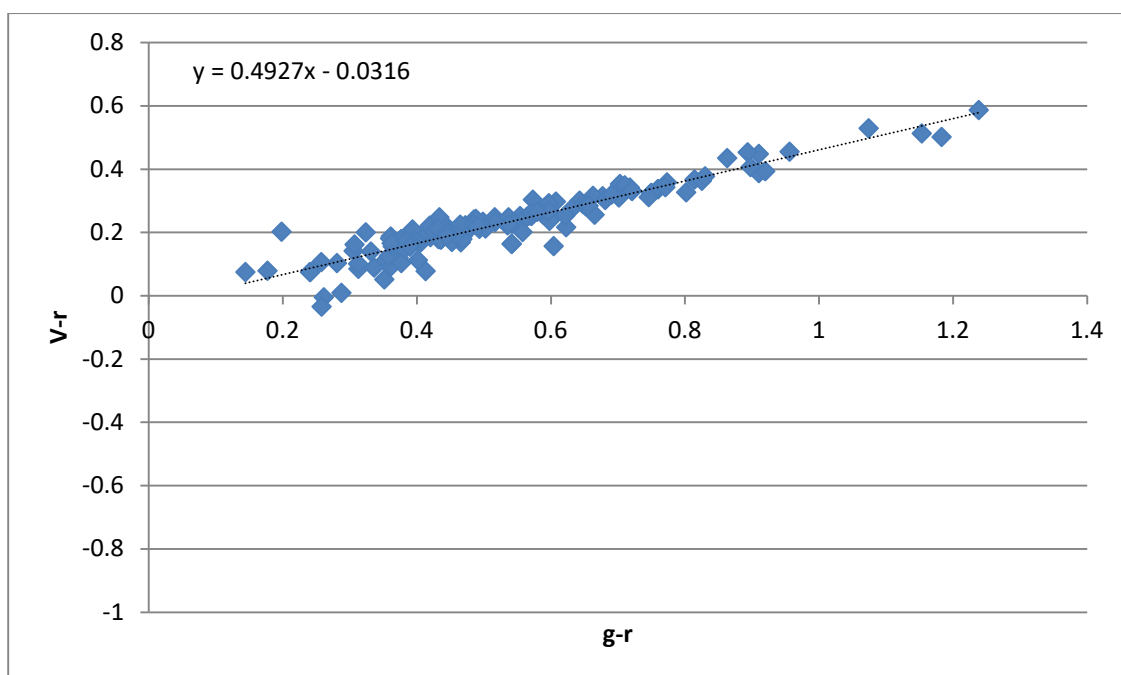

Рисунок 3.6. Залежність $V-r$ як функції показника кольору $g-r$

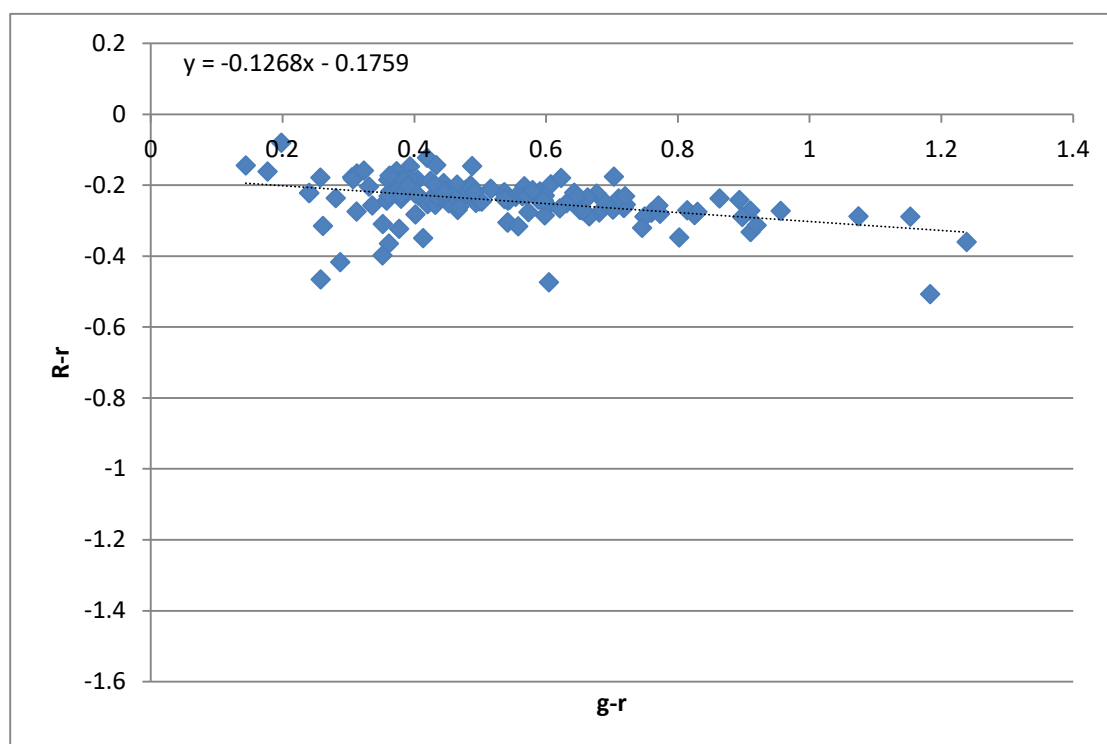

Рисунок 3.7. Залежність $R-r$ як функції показника кольору $g-r$

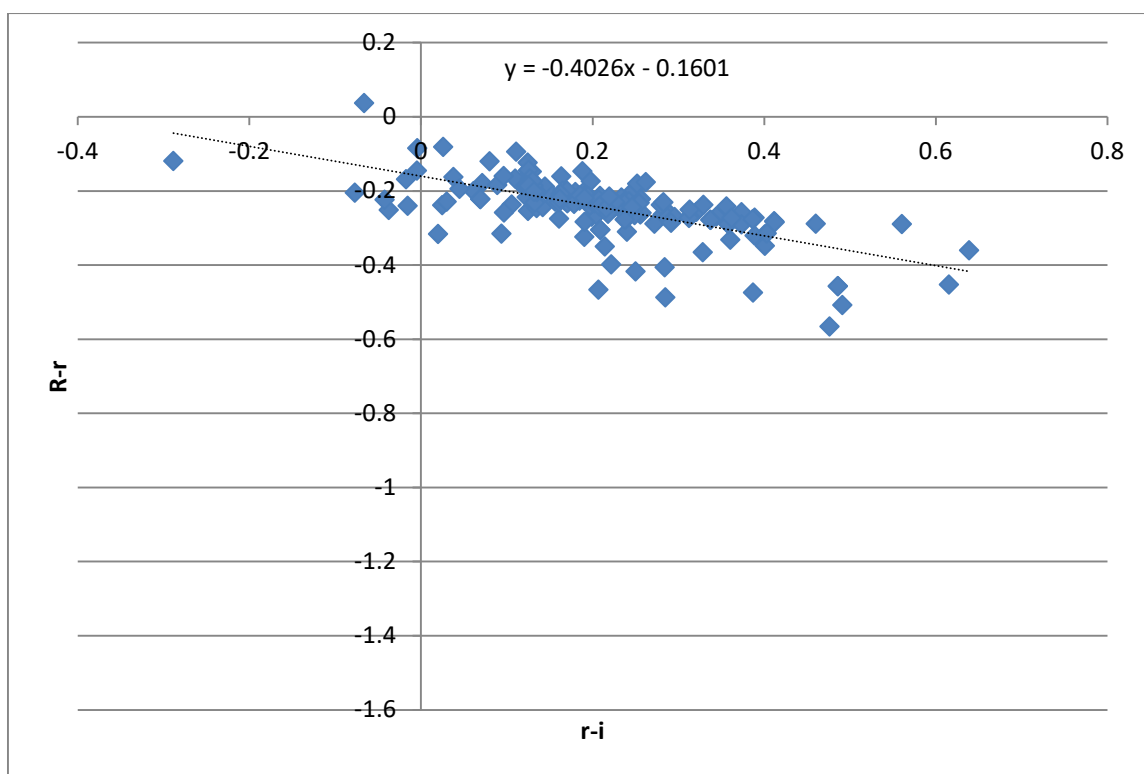

Рисунок 3.8. Залежність $R-i$ як функції показника кольору $r-i$

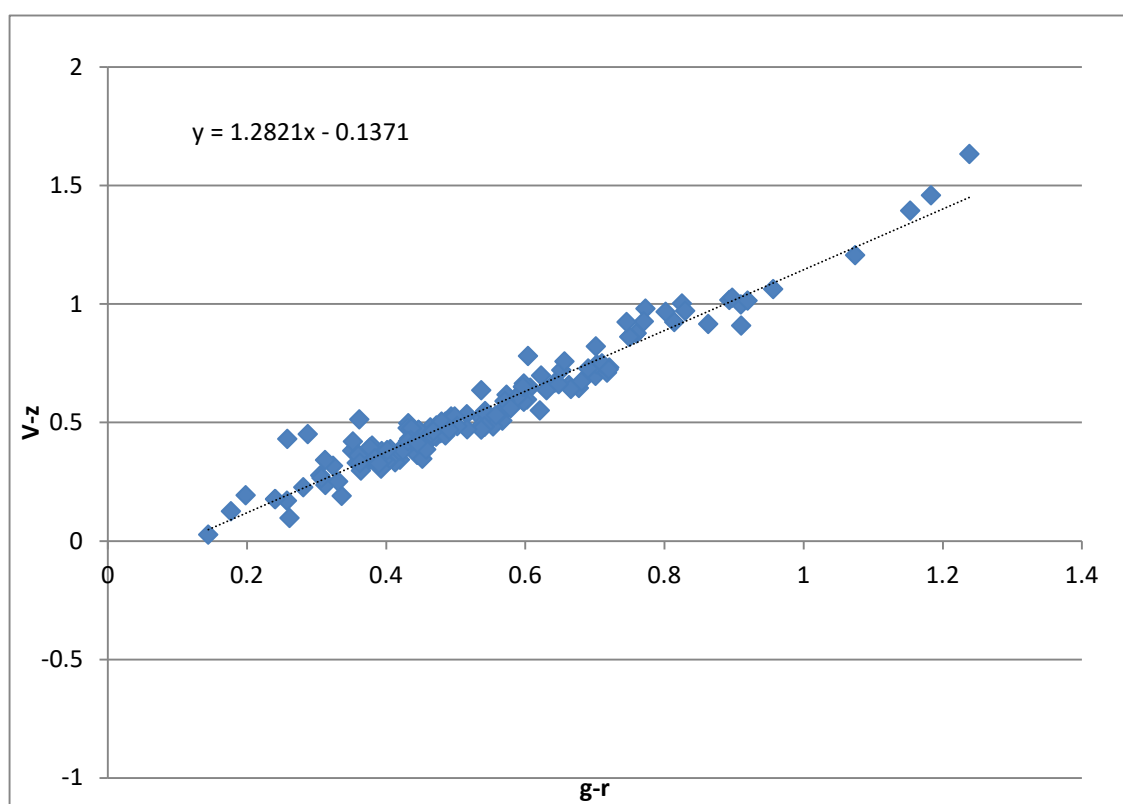

Рисунок 3.9. Залежність $V-z$ як функції показника кольору $g-r$

Отримані коефіцієнти трансформації демонструють високу точність та стабільність у перетворенні зоряних величин між системами *BVRI* та *Pan-STARRS1*. Розрахунки охоплюють зорі з зоряними величинами у межах 11–17 зор. вел. та показниками кольору від 0 до 1.3, що забезпечує охоплення широкого спектру об'єктів — від синіх до червоних зір. Стандартне відхилення для більшості лінійних підгонок не перевищує 0.03–0.08 зор. вел., що свідчить про високу якість апроксимації. Отримані результати добре узгоджуються з літературними даними [9, 10, 13, 14], та можуть бути використані для практичного фотометричного калібрування між різними системами спостережень.

3.3 Порівняльний аналіз значень коефіцієнтів переходу отриманих в даній роботі з літературними даними

При впровадженні фотометричної системи *Pan-STARRS1*, були представлені відповідні формули переходу між деякими фотометричними системами, в тому числі і коефіцієнти переходу до фотометричної системи Джонсона–Козінса [9, 10, 13, 14]. Про це говорилося в розділі 1. Для перевірки достовірності та точності отриманих у даній роботі коефіцієнтів лінійної трансформації між фотометричними системами *BVRI* та *Pan-STARRS1* було проведено порівняльний аналіз із результатами, наведеними у інших роботах. Оскільки у нашому випадку (при спостереженні малих тіл Сонячної системи) використовуються в основному смуги *BVR*, то значення зоряних величин якраз для цих смуг і порівнювалось. Процедура була наступна: обчислювались середні відхилення каталожних значень зоряних величин у смугах *BVR* від зоряних величин отриманих через трансформаційні коефіцієнти, що взяті з робіт [9, 10, 13, 14].

Для порівняння були використані наступні співвідношення зі статті [9]:

$$B = g + 0.219 + 0.365 (g-r), V = g - 0.587 (g-r) - 0.011, R = r - 0.272 (r-i) - 0.159.$$

Співвідношення зі статті [14]:

$$B = g + 0.213 + 0.587 (g-r), V = g - 0.525 (g-r) - 0.006, R = r - 0.294 (r-i) - 0.143.$$

Співвідношення зі статті [10]:

$$B = g + 0.194 + 0.561 (g-r), V = g - 0.508 (g-r) - 0.017, R = r - 0.275(r-i) - 0.166.$$

Та співвідношення зі статті [13]:

$$B = g + 0.197 + 0.535 (g-r), V = g - 0.505 (g-r) - 0.025, R = r - 0.286 (r-i) - 0.166.$$

У таблиці 3.3 наведено середні відхилення та їх похибки для трьох основних смуг *BVR*, що відповідають різним трансформаційним формулам. Графіки відхилень представлені на рисунках 3.10 – 3.12.

Таблиця 3.3 Значення середніх відхилень та їх похибки для трьох основних смуг *BVR*, отриманих у даному дослідженні у порівнянні з літературними даними.

Смуга	Середнє відхилення (зор. вел.)									
	Дана робота		[9]		[14]		[10]		[13]	
B	0.007	0.066	0.099	0.074	-0.012	0.067	0.020	0.066	0.031	0.066
V	0.004	0.053	0.026	0.053	-0.012	0.053	-0.010	0.053	-0.004	0.053
R	0.001	0.057	-0.028	0.059	-0.039	0.058	-0.020	0.059	-0.018	0.059

Як видно з таблиці 3.3, загалом середнє відхилення для різних смуг з різними коефіцієнтами не перевищує 0.03 зор. вел. У випадку наших співвідношень воно має найменше значення (теоретично повинно бути нульовим), що вказує на краще визначення зоряних величин у системі Джонсона-Козінса використовуючи дані Pan-STARRS1 за отриманими в даній роботі коефіцієнтами. Звертає увагу систематичне зміщення визначення зоряних величин для смуги *B* при використанні трансформаційних коефіцієнтів з роботи [9], воно становить майже 0.1 зор. вел. і його слід враховувати при використанні їхніх трансформаційних коефіцієнтів. Також слід відмітити невелике систематичне зміщення для смуги *R*, що отримано при використанні коефіцієнтів з роботи [14], що також потребує врахування. Похибки середніх відхилень для всіх визначень близькі між собою і достатньо високі. Це вказує на те, що для точності визначень зоряної величини один-два відсотки для

кожної смуги в кожному конкретному випадку слід визначати коефіцієнти трансформації використовуючи зорі на кожному із зоряних полів.

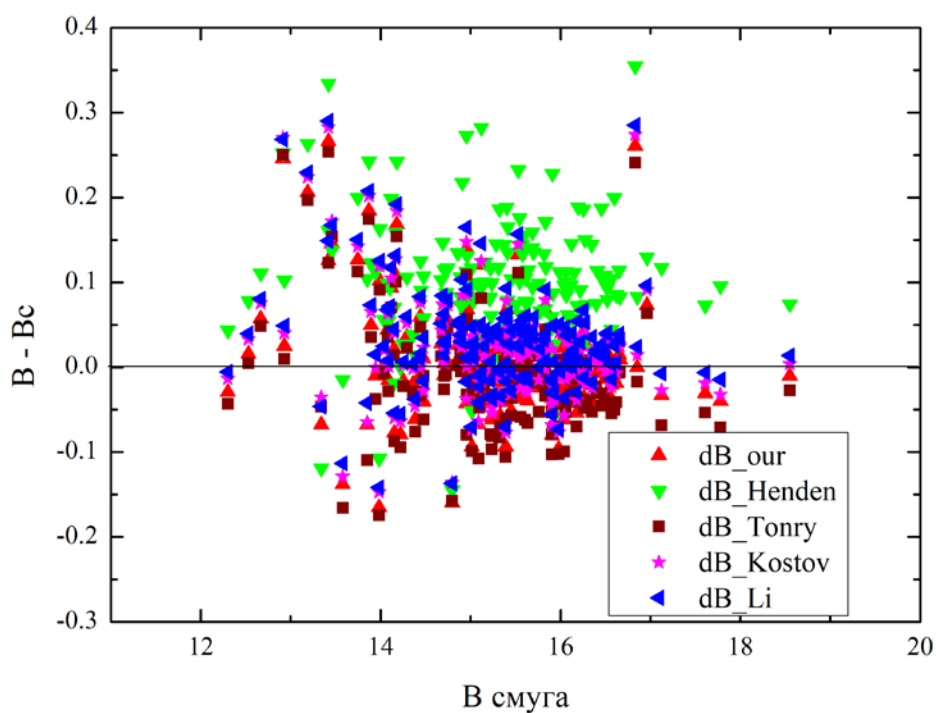

Рисунок 3.10. Залежність відхилення від зоряної величини для смуги B

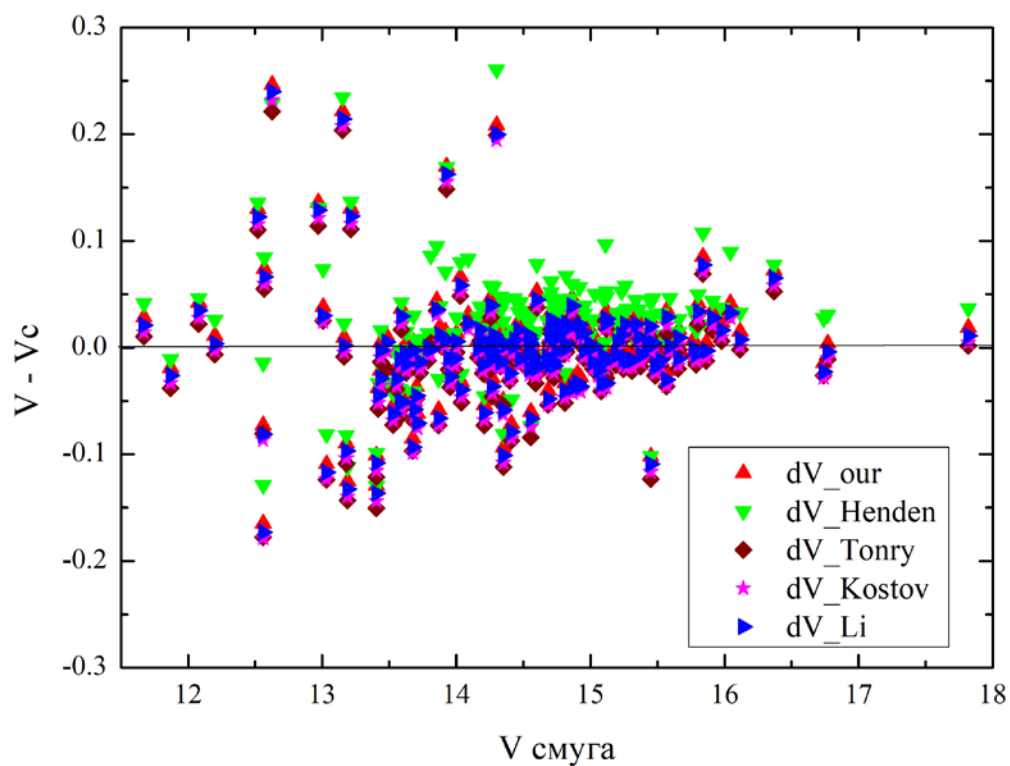

Рисунок 3.11. Залежність відхилення від зоряної величини для смуги V

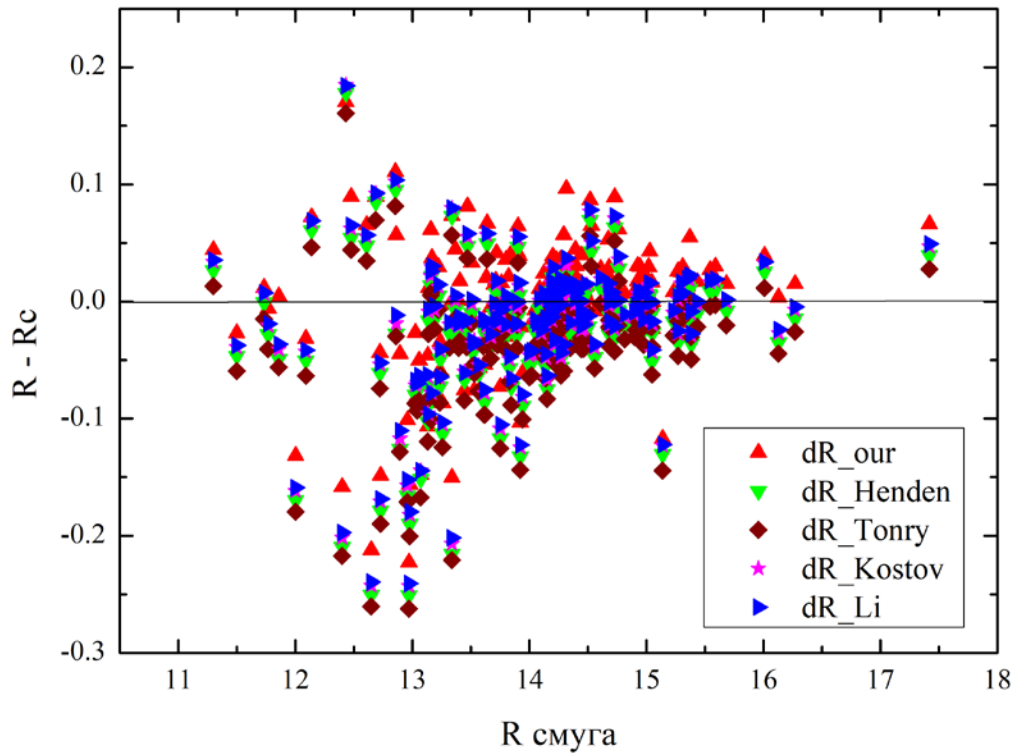

Рисунок 3.12. Залежність відхилення від зоряної величини для смуги R

Аналіз рисунків 3.10-3.12 показує, що найбільші відхилення спостерігаються для зір з зоряною величиною <13 . У випадку каталога Pan-STARRS1 це достатньо яскраві зорі і оцінка їх блиску на основі апертурної фотометрії може суттєво не співпадати з реальними значеннями, тобто мати відхилення до 0.2 зор. вел. У цілому ж відхилення для більш слабкіших зір не перевищують 0.1 зор. вел. (і навіть менше, за виключенням B смуги з роботи [10]) для всіх смуг і для всіх наборів трансформаційних коефіцієнтів. Деякі інші невеликі розбіжності можуть бути зумовлені особливостями вибору зір у червоному діапазоні кольорів або обмеженнями у точності визначення величин у даній області спектру. Загалом, результати порівняння демонструють хорошу узгодженість отриманих у цій роботі коефіцієнтів з літературними даними, що підтверджує достовірність проведених розрахунків та їх придатність для практичного використання у фотометричних трансформаціях.

Висновки

При виконанні дипломної роботи були вирішені поставлені основні завдання:

1. Проведено огляд наукової літератури щодо фотометричних систем Джонсона-Козінса, Слоанівської та Pan-STARRS DR1.
2. Освоєно методику роботи з фотометричними каталогами та методику дослідження фотометричних систем.
3. Виконано відбір даних з фотометричних каталогів зір-стандартів Ландольта та Pan-STARRS DR1 та сформовано вибірку для 170 зір, для яких визначені зоряні величини у фотометричній системі Джонсона-Козінса з урахуванням інструментальної системи телескопа АЗТ-8.
4. Обчислено коефіцієнти переходу між фотометричними системами Джонсона-Козінса та Pan-STARRS DR1.

Виходячи з реалізованих задач вдалося отримати наступні основні результати:

1. Отримано вибірку для 170 зір-стандартів різних спектральних класів, для яких визначені зоряні величини у фотометричних системах Джонсона-Козінса (*BVR* смуги) та Pan-STARRS DR1 (*griz* смуги).
2. Визначено коефіцієнти переходу між фотометричними системами Джонсона-Козінса та Pan-STARRS DR1 для трьох смуг *BVR*.
3. Виконано порівняльний аналіз значень коефіцієнтів переходу отриманих в даній роботі з літературними даними та показано, що вони є надійними у межах використаних діапазонів зоряних величин і показників кольору. Визначені у цій роботі трансформаційні співвідношення можуть бути ефективно використані для переведення даних між фотометричними системами Джонсона Козінса та Pan-STARRS.

Список використаної літератури

1. Александров Ю.В., Шевченко В.Г. Астрофізика. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. – 208 с.
2. Каретніков В.Г. Багатоколірна астрофотометрія: Навчальний посібник. Одеса: 2012. – 168 с.
3. Терещенко І. А., Шевченко В.Г., Круглий Ю. Н. Дослідження фотометричної системи телескопа АЗТ-8 та ПЗС-камери IMG 1024S Кінематика і фізика небесних тіл. 2010. Т. 26, № 2. С. 74–80.
4. Шевченко В. Г. Комп'ютерні технології: методичні вказівки – Г 80 Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2011. – 38 с.
5. Bessel S.M. Standard photometric systems. Annu. Rev. Astron. Astrophys. 2005. V. 43. P. 293–336.
6. Bonnarel F., Fernique P., Bienaymé O., et al. The ALADIN interactive sky atlas. Astronomy and Astrophysics Supplement Series. 2000. V. 143, 33-40.
7. Chambers K. C., Magnier E. A., Metcalfe N., et al., 2016. The Pan-STARRS1 Surveys. eprint arXiv:1612.05560, 38 pp. <https://arxiv.org/abs/1612.05560>
8. Fukugita M., Ichikawa T., Gunn J. E. et al. The Sloan Digital Sky Survey photometric system. Astron. J. 1996. V. 111, 1748-1756.
9. Henden A. A., Smith T. C., Levine S. E., Terrell D. The AAVSO Photometric All-Sky Survey Completes the Sky. AAS Meeting. V. 220. 2012. Id. 133.06.
10. Kostov A., Bonev T. Transformation of Pan-STARRS1 gri to Stetson BVRI magnitudes. Photometry of small bodies observations. Institute of Astronomy and NAO, Bulgarian Academy of Sciences, BG-1784, Sofia 18.06.2017
11. Landolt A.U. UBVRI photometric standard stars in the magnitude range $11.5 < V < 16.0$ around the celestial equator. Astron. J. 1992. V. 104, 340–371.
12. Landolt A.U. UBVRI photometric standard stars around the celestial equator: updates and additions. Astron. J. 2009. V. 137, 4186–4269.
13. Li X. et al. An UBVRI calibration method based on Pan-STARRS photometric survey. Astronomy and Computing V.45. – 2023. – P.8.

14. Tonry J. L., Stubbs C. W., Lykke K. R. et al. The Pan-STARRS1 photometric system. *Astrophys. J.* 2012. V. 750, id. 99, 14 pp.
15. Степанюк Марія (04 листопада 2022). Чугуївська астрономічна обсерваторія після росіян: подорож разом з астрономами. <https://gwaramedia.com/>
16. <https://www.astro.louisville.edu/software/aladin/>
17. <https://aladin.cds.unistra.fr/>
18. <https://ui.adsabs.harvard.edu/abs/2011>
19. <https://en.wikipedia.org/>
20. <https://karazin.ua/>

Додаток А

Таблиця А1. Каталог фотометричних стандартів систем Джонсона-Козінса та PanStarrs 1

N	AI2000	Del2000	g	r	i	z	B	V	R	g-r	B-g	V-g	V-z	r-i	R-r	V-r
1	11,5197	0,76027	12,968	12,77	12,744	12,779	13,42	12,972	12,689	0,198	0,452	0,004	0,193	0,026	-0,081	0,202
2	11,5348	0,71503	14,6622	14,286	14,1594	14,1234	15,111	14,464	14,086	0,3762	0,4488	-0,1982	0,3406	0,1266	-0,2	0,178
3	11,5873	0,62062	15,1432	14,8857	14,8141	14,8222	15,45	14,992	14,707	0,2575	0,3068	-0,1512	0,1698	0,0716	-0,1787	0,1063
4	11,6198	0,67144	15,066	14,4945	14,2914	14,1994	15,556	14,749	14,268	0,5715	0,49	-0,317	0,5496	0,2031	-0,2265	0,2545
5	11,6352	0,7481	13,399	12,979	12,854	12,821	13,894	13,164	12,725	0,42	0,495	-0,235	0,343	0,125	-0,254	0,185
6	13,655	0,6493	13,4795	13,128	12,906	12,8	13,99	13,18	12,73	0,3515	0,5105	-0,2995	0,38	0,222	-0,398	0,052
7	13,6969	0,65678	15,0941	14,7886	14,6732	14,6533	15,45	14,93	14,61	0,3055	0,3559	-0,1641	0,2767	0,1154	-0,1786	0,1414
8	13,7141	0,67204	14,5519	13,6419	13,253	13,0927	15,22	14,09	13,37	0,91	0,6681	-0,4619	0,9973	0,3889	-0,2719	0,4481
9	13,7429	0,73348	12,588	12,26	12,18	12,182	13,19	12,52	12,14		0,602	-0,068	0,338	0,08	-0,12	0,26
10	34,5606	7,76542	14,2943	13,401	13,045	12,838	14,952	13,854	13,159	0,8933	0,6577	-0,4403	1,016	0,356	-0,242	0,453
11	34,5653	7,81071	14,4602	13,9232	13,7376	13,6435	14,956	14,163	13,703	0,537	0,4958	-0,2972	0,5195	0,1856	-0,2202	0,2398
12	34,6284	7,7448	15,9296	15,4574	15,2726	15,1877	16,396	15,656	15,231	0,4722	0,4664	-0,2736	0,4683	0,1848	-0,2264	0,1986
13	34,6605	7,82107	13,995	13,428	13,248	13,1742	14,479	13,681	13,225	0,567	0,484	-0,314	0,5068	0,18	-0,203	0,253
14	34,6645	7,7683	16,1313	15,6591	15,4631	15,3775	16,567	15,865	15,437	0,4722	0,4357	-0,2663	0,4875	0,196	-0,2221	0,2059
15	34,6735	7,74231	13,286	12,951	12,84	12,812	13,87	13,215	12,857		0,584	-0,071	0,403	0,111	-0,094	0,264
16	34,6919	7,74022	14,776	14,1335	13,8834	13,7655	15,374	14,434	13,912	0,6425	0,598	-0,342	0,6685	0,2501	-0,2215	0,3005
17	34,7308	7,82884	15,5698	14,9624	14,7143	14,6141	16,107	15,26	14,764	0,6074	0,5372	-0,3098	0,6459	0,2481	-0,1984	0,2976
18	35,0283	9,51123	15,0692	14,3652	14,1095	13,984	15,686	14,707	14,102	0,704	0,6168	-0,3622	0,723	0,2557	-0,2632	0,3418
19	35,0714	9,59732	15,2817	14,6862	14,4437	14,3576	15,836	14,953	14,438	0,5955	0,5543	-0,3287	0,5954	0,2425	-0,2482	0,2668
20	35,0811	9,4578	15,1985	14,4775	14,1908	14,0771	15,814	14,808	14,223	0,721	0,6155	-0,3905	0,7309	0,2867	-0,2545	0,3305
21	35,1257	9,49096	15,0752	14,4444	14,1922	14,0836	15,639	14,719	14,193	0,6308	0,5638	-0,3562	0,6354	0,2522	-0,2514	0,2746
22	35,1368	9,46665	14,2759	13,6531	13,401	13,172	14,857	13,87	13,473	0,6228	0,5811	-0,4059	0,698	0,2521	-0,1801	0,2169
23	35,1487	9,51631	15,8283	15,1514	14,9156	14,8203	16,408	15,466	14,927	0,6769	0,5797	-0,3623	0,6457	0,2358	-0,2244	0,3146
24	35,1724	9,34603	14,5645	14,0989	13,8998	13,8338	15,035	14,268	13,829	0,4656	0,4705	-0,2965	0,4342	0,1991	-0,2699	0,1691
25	35,1779	9,46088	15,6119	15,206	15,0357	14,9878	16,064	15,375	14,976	0,4059	0,4521	-0,2369	0,3872	0,1703	-0,23	0,169
26	35,2055	9,47816	15,8037	15,2684	15,0725	15,0077	16,292	15,491	15,046	0,5353	0,4883	-0,3127	0,4833	0,1959	-0,2224	0,2226
27	35,3371	9,62389	14,7534	14,1507	13,8934	13,8031	15,31	14,4	13,892	0,6027	0,5566	-0,3534	0,5969	0,2573	-0,2587	0,2493
28	35,3431	9,65008	15,6489	14,9477	14,6658	14,5639	16,274	15,26	14,684	0,7012	0,6251	-0,3889	0,6961	0,2819	-0,2637	0,3123
29	39,0584	25,4144	15,0637	14,6909	14,5274	14,474	15,39	14,81	14,53	0,3728	0,3263	-0,2537	0,336	0,1635	-0,1609	0,1191
30	39,0688	25,4393	15,7162	15,455	15,3612	15,3534	15,98	15,45	15,14	0,2612	0,2638	-0,2662	0,0966	0,0938	-0,315	-0,005
31	54,864	18,3657	15,0088	14,418	14,1843	14,0809	15,577	14,697	14,2	0,5908	0,5682	-0,3118	0,6161	0,2337	-0,218	0,279
32	54,8975	18,1676	15,3502	14,7931	14,623	14,4693	14,705	13,91	13,444			-1,4402	-0,5593		-1,3491	-0,8831
33	54,9519	18,3563	14,9501	14,4649	14,2744	14,2031	15,45	14,706	14,264	0,4852	0,4999	-0,2441	0,5029	0,1905	-0,2009	0,2411
34	54,9694	18,1558	15,0371	14,446	14,2068	14,1126	15,611	14,721	14,214	0,5911	0,5739	-0,3161	0,6084	0,2392	-0,232	0,275
35	54,9932	18,2566	14,6859	14,2727	14,0584	14,0194	15,094	14,351	13,923	0,4132	0,4081	-0,3349	0,3316	0,2143	-0,3497	0,0783
36	55,0091	18,2396	15,4724	14,979	14,7592	14,666	15,984	15,191	14,729	0,4934	0,5116	-0,2814	0,525	0,2198	-0,25	0,212
37	55,0506	18,2678	15,105	14,6147	14,4059	14,3406	15,608	14,852	14,401	0,4903	0,503	-0,253	0,5114	0,2088	-0,2137	0,2373
38	55,0519	18,3832	15,0374	14,5214	14,3299	14,2352	15,555	14,769	14,311	0,516	0,5176	-0,2684	0,5338	0,1915	-0,2104	0,2476
39	55,0534	18,2905	15,2238	14,6268	14,3719	14,2694	15,832	14,919	14,395	0,597	0,6082	-0,3048	0,6496	0,2549	-0,2318	0,2922
40	55,0817	18,3202	15,6577	14,5835	14,1232	13,9073	16,456	15,113	14,295	1,0742	0,7983	-0,5447	1,2057	0,4603	-0,2885	0,5295
41	58,3052	0,27295	12,43	12,395	12,461	12,555	12,914	12,627	12,432			0,197	0,072	-0,066	0,037	0,232
42	87,0805	23,7764	14,143	13,6443	13,428	13,3534	14,691	13,878	13,398	0,4987	0,548	-0,265	0,5246	0,2163	-0,2463	0,2337
43	87,0861	23,7008	14,2814	13,9293	13,6892	13,6201	14,746	14,039	13,619	0,3521	0,4646	-0,2424	0,4189	0,2401	-0,3103	0,1097
44	87,1245	23,6662	14,1972	13,7652	13,444	13,4469	14,677	13,944	13,509	0,432	0,4798	-0,2532	0,4971	0,3212	-0,2562	0,1788
45	87,155	23,7362	14,4787	14,1171	13,7885	13,6974	14,961	14,21	13,752	0,3616	0,4823	-0,2687	0,5126	0,3286	-0,3651	0,0929
46	87,1663	23,8216	14,4045	13,9737	13,7827	13,7021	14,887	14,179	13,747	0,4308	0,4825	-0,2255	0,4769	0,191	-0,2267	0,2053
47	87,1915	23,8112	14,4645	14,0848	14,0599	13,8476	14,895	14,249	13,846	0,3797	0,4305	-0,2155	0,4014	0,0249	-0,2388	0,1642
48	102,916	-0,44498	14,826	14,649	14,611	14,6034	15,095	14,728	14,487	0,177	0,269	-0,098	0,1246	0,038	-0,162	0,079
49	102,916	-0,4283	14,6896	14,6068	14,6242	14,6487	14,794	14,556	14,438		0,1044	-0,1336	-0,0927	-0,0174	-0,1688	-0,0508
50	122,022	35,5092	13,175	12,755	12,63	12,597	13,747	13,152	12,61		0,572	-0,023	0,555	0,125	-0,145	0,397
51	122,112	35,5017	14,5857	13,6758	13,3625	13,2134	15,236	14,301	13,407		0,6503	-0,2847	1,0876	0,3133	-0,2688	0,6252
52	122,12	35,5029	13,6477	13,335	13,225	13,1836	14,037	13,42	13,168	0,3127	0,3893	-0,2277	0,2364	0,11	-0,167	0,085
53	122,159	35,4796	15,2021	14,73	14,5624	14,5133	15,688	14,953	14,504	0,4721	0,4859	-0,2491	0,4397	0,1676	-0,226	0,223
54	122,192	35,5247	13,9172	13,6661	13,6045	13,6198	14,255	13,928	13,466		0,3378	0,0108	0,3082	0,0616	-0,2001	0,2619
55	137,55	7,01892	16,0974	15,4994	15,2626	15,1829	16,62	15,77	15,27	0,598	0,5226	-0,3274	0,5871	0,2368	-0,2294	0,2706
56	137,554	7,04951	16,1085	15,5379	15,2956	15,2	16,65	15,79	15,31	0,5706	0,5415	-0,3185	0,59	0,2423	-0,2279	0,2521
57	137,607	7,0215	15,3923	14,4821	14,1215	13,9616	16,04	14,87	14,15	0,9102	0,6477	-0,5223	0,9084	0,3606	-0,3321	0,3879
58	150,452	20,7868	15,3645	14,8767	14,6886	14,6452	15,83	15,12	14,73	0,4878	0,4655	-0,2445	0,4748	0,1881	-0,1467	0,2433
59	150,497	20,7796	15,0311	13,848	13,357	12,891	15,91	14,35	13,34	1,1831	0,8789	-0,6811	1,459	0,491	-0,508	0,502
60	161,688	17,3102	14,8694	14,2963	14,0573	13,9836	15,53	14,6	14,02	0,5731	0,6606	-0,2694	0,6164	0,239	-0,2763	0,3037
61	161,71	17,2534	12,725	12,336	12,201	12,156	13,42	12,57	12,09		0,695	-0,155	0,414	0,135	-0,246	0,234
62	161,711	17,2599	16,0597	15,5208	15,3117	15,2523	16,83	15,84	15,27		0,7703	-0,2197	0,5877	0,2091	-0,2508	0,3192
63	170,864	16,3579	16,4718	15,6087	15,2796	15,1289	17,123	16,044	15,371	0,8631	0,6512	-0,4278	0,9151	0,3291	-0,2377	0,4353
64	170,871	16,3705	16,3761	15,8976	15,7293	15,6626	16,853	16,117	15,685	0,4785	0,4769	-0,2591	0,4544	0,1683	-0,2126	0,2194
65	170,872	16,4408	14,9725	14,5674	14,4456											

68	178,806	-0,22983	15,0606	14,6414	14,517	14,4831	15,507	14,863	14,518	0,4192	0,4464	-0,1976	0,3799	0,1244	-0,1234	0,2216
69	178,834	-0,30823	14,2171	13,7838	13,6582	13,5999	14,709	14,032	13,64	0,4333	0,4919	-0,1851	0,4321	0,1256	-0,1438	0,2482
70	178,897	-0,27707	13,357	12,654	12,392	12,262	13,945	13,007	12,478	0,703	0,588	-0,35	0,745	0,262	-0,176	0,353
71	190,723	24,5216	15,6393	15,495	15,4995	15,5431	15,92	15,57	15,35	0,1443	0,2807	-0,0693	0,0269	-0,0045	-0,145	0,075
72	190,725	24,5261	13,563	13,137	12,852	12,694	14,18	13,19	12,65		0,617	-0,373	0,496	0,285	-0,487	0,053
73	190,839	24,4426	11,885	11,467	11,34	11,309	12,3	11,67	11,3		0,415	-0,215	0,361	0,127	-0,167	0,203
74	191,386	28,8984	14,8534	14,2996	14,1289	14,0692	15,41	14,552	14,066	0,5538	0,5566	-0,3014	0,4828	0,1707	-0,2336	0,2524
75	191,402	28,766	15,5786	14,9156	14,6786	14,5732	16,151	15,231	14,681	0,663	0,5724	-0,3476	0,6578	0,237	-0,2346	0,3154
76	191,467	28,8737	14,6299	14,2659	14,1424	14,1252	15,033	14,422	14,049	0,364	0,4031	-0,2079	0,2968	0,1235	-0,2169	0,1561
77	191,535	28,9185	14,6537	13,9359	13,6867	13,5674	15,28	14,278	13,671	0,7178	0,6263	-0,3757	0,7106	0,2492	-0,2649	0,3421
78	200,411	-2,17201	16,2029	15,7782	15,6337	15,5985	16,66	15,98	15,59	0,4247	0,4571	-0,2229	0,3815	0,1445	-0,1882	0,2018
79	200,419	-2,16481	18,0793	17,5934	17,3956	17,3064	18,55	17,82	17,42		0,4707	-0,2593	0,5136	0,1978	-0,1734	0,2266
80	200,423	-2,19162	17,1002	16,5035	16,2834	16,2001	17,61	16,77	16,27		0,5098	-0,3302	0,5699	0,2201	-0,2335	0,2665
81	201,414	-8,82198	13,35	13,6486	13,9372	14,1158	13,341	13,481	13,529			0,131	-0,6348	-0,2886	-0,1196	-0,1676
82	201,457	-8,83988	13,7527	13,424	13,4283	13,5835	13,984	13,591	13,339		0,2313	-0,1617	0,0075	-0,0043	-0,085	0,167
83	201,459	-8,81087	14,2467	13,8021	13,7572	13,6407	14,71	14,003	13,608	0,4446	0,4633	-0,2437	0,3623	0,0449	-0,1941	0,2009
84	201,461	-8,84873	13,6844	13,397	13,147	12,956	14,167	13,406	12,98	0,2874	0,4826	-0,2784	0,45	0,25	-0,417	0,009
85	201,522	-8,84341	12,225	11,918	11,829	11,814	12,667	12,08	11,734	0,307	0,442	-0,145	0,266	0,089	-0,184	0,162
86	204,701	-0,08091	13,9349	13,371	13,166	13,0794	14,45	13,62	13,14	0,5639	0,5151	-0,3149	0,5406	0,205	-0,231	0,249
87	204,727	-0,07889	13,7579	13,477	13,371	13,3534	14,15	13,58	13,24	0,2809	0,3921	-0,1779	0,2266	0,106	-0,237	0,103
88	204,811	-0,125	13,166	12,177	11,776	11,553	13,85	12,56	11,86		0,684	-0,606	1,007	0,401	-0,317	0,383
89	204,827	-0,09271	14,4783	13,9417	13,6851	13,5539	15,01	14,19	13,72	0,5366	0,5317	-0,2883	0,6361	0,2566	-0,2217	0,2483
90	210,543	0,59931	15,9354	15,3144	15,1103	15,0167	16,482	15,567	15,049	0,621	0,5466	-0,3684	0,5503	0,2041	-0,2654	0,2526
91	210,557	0,5924	15,9761	15,6153	15,4826	15,4394	16,348	15,803	15,384	0,3608	0,3719	-0,1731	0,3636	0,1327	-0,2313	0,1877
92	210,569	0,58868	13,116	12,409	12,125	11,972	13,578	12,561	12,003		0,462	-0,555	0,589	0,284	-0,406	0,152
93	210,573	0,58899	15,009	14,4206	14,1916	14,0738	15,544	14,678	14,179	0,5884	0,535	-0,331	0,6042	0,229	-0,2416	0,2574
94	210,588	0,58711	14,4617	13,2234	12,5845	12,1774	15,319	13,81	12,863	1,2383	0,8573	-0,6517	1,6326	0,6389	-0,3604	0,5866
95	211,597	-5,42966	15,5678	15,1226	14,9693	14,9216	16,05	15,34	14,91	0,4452	0,4822	-0,2278	0,4184	0,1533	-0,2126	0,2174
96	211,617	-5,41423	17,181	16,4019	16,1147	16,0045	17,78	16,74	16,13		0,599	-0,441	0,7355	0,2872	-0,2719	0,3381
97	211,619	-5,45926	16,4933	16,1696	16,0732	16,0536	16,96	16,37	16,01	0,3237	0,4667	-0,1233	0,3164	0,0964	-0,1596	0,2004
98	211,673	-5,43351	14,958	14,2773	14,04	13,9072	15,57	14,58	14	0,6807	0,612	-0,378	0,6728	0,2373	-0,2773	0,3027
99	234,928	-13,9821	15,0941	14,4287	14,1564	14,0445	15,632	14,685	14,14	0,6654	0,5379	-0,4091	0,6405	0,2723	-0,2887	0,2563
100	234,938	-13,9303	15,5147	15,051	14,8513	14,7655	15,93	15,245	14,817	0,4637	0,4153	-0,2697	0,4795	0,1997	-0,234	0,194
101	234,96	-13,8704	14,9225	14,1083	13,7338	13,5526	15,594	14,476	13,837	0,8142	0,6715	-0,4465	0,9234	0,3745	-0,2713	0,3677
102	234,966	-13,8338	13,4801	12,876	12,489	12,253	14,118	13,033	12,402	0,6041	0,6379	-0,4471	0,78	0,387	-0,474	0,157
103	234,968	-13,8004	14,9225	14,3804	14,1551	14,0602	15,393	14,608	14,136	0,5421	0,4705	-0,3145	0,5478	0,2253	-0,2444	0,2276
104	234,969	-13,9131	15,5625	14,9146	14,6602	14,543	16,115	15,204	14,681	0,6479	0,5525	-0,3585	0,661	0,2544	-0,2336	0,2894
105	234,996	-13,9626	15,9147	15,213	14,8686	14,7037	16,498	15,524	14,944	0,7017	0,5833	-0,3907	0,8203	0,3444	-0,269	0,311
106	235,005	-13,7936	15,76	15,2914	15,0946	15,0356	16,178	15,482	15,052	0,4686	0,418	-0,278	0,4464	0,1968	-0,2394	0,1906
107	235,005	-13,7936	15,76	15,2914	15,0946	15,0356	16,178	15,482	15,052	0,4686	0,418	-0,278	0,4464	0,1968	-0,2394	0,1906
108	235,02	-13,9464	14,1823	13,416	12,93	12,63	14,954	13,677	12,959		0,7717	-0,5053	1,047	0,486	-0,457	0,261
109	235,02	-13,9464	14,1823	13,416	12,93	12,63	14,954	13,677	12,959		0,7717	-0,5053	1,047	0,486	-0,457	0,261
110	235,027	-13,8918	14,7841	14,3375	14,1429	14,0741	15,227	14,542	14,123	0,4466	0,4429	-0,2421	0,4679	0,1946	-0,2145	0,2045
111	235,027	-13,8918	14,7841	14,3375	14,1429	14,0741	15,227	14,542	14,123	0,4466	0,4429	-0,2421	0,4679	0,1946	-0,2145	0,2045
112	235,057	-13,9224	15,568	15,1316	14,9296	14,8359	15,994	15,311	14,899	0,4364	0,426	-0,257	0,4751	0,202	-0,2326	0,1794
113	235,057	-13,9224	15,568	15,1316	14,9296	14,8359	15,994	15,311	14,899	0,4364	0,426	-0,257	0,4751	0,202	-0,2326	0,1794
114	235,068	-13,8253	15,4638	14,9841	14,7769	14,6986	15,905	15,202	14,76	0,4797	0,4412	-0,2618	0,5034	0,2072	-0,2241	0,2179
115	235,069	-13,9834	14,5158	13,9713	13,7632	13,6666	15,033	14,2	13,73	0,5445	0,5172	-0,3158	0,5334	0,2081	-0,2413	0,2287
116	235,087	-13,9884	13,697	13,439	13,232	12,9749	14,104	13,405	12,973	0,258	0,407	-0,292	0,4301	0,207	-0,466	-0,034
117	235,091	-13,9913	13,9904	13,5548	13,3763	13,3066	14,383	13,732	13,32	0,4356	0,3926	-0,2584	0,4254	0,1785	-0,2348	0,1772
118	235,119	-13,9344	14,7505	13,9908	13,6534	13,4516	15,412	14,328	13,713	0,7597	0,6615	-0,4225	0,8764	0,3374	-0,2778	0,3372
119	235,119	-13,9344	14,7505	13,9908	13,6534	13,4516	15,412	14,328	13,713	0,7597	0,6615	-0,4225	0,8764	0,3374	-0,2778	0,3372
120	235,12	-13,9837	15,4847	14,735	14,3765	14,1988	16,123	15,06	14,446	0,7497	0,6383	-0,4247	0,8612	0,3585	-0,289	0,325
121	235,12	-13,9837	15,4847	14,735	14,3765	14,1988	16,123	15,06	14,446	0,7497	0,6383	-0,4247	0,8612	0,3585	-0,289	0,325
122	235,128	-13,841	14,7886	14,247	14,038	13,9292	15,238	14,411	13,942	0,5416	0,4494	-0,3776	0,4818	0,209	-0,305	0,164
123	235,128	-13,841	14,7886	14,247	14,038	13,9292	15,238	14,411	13,942	0,5416	0,4494	-0,3776	0,4818	0,209	-0,305	0,164
124	235,139	-13,8265	14,7588	14,5184	14,4493	14,4166	15,014	14,593	14,296	0,2404	0,2552	-0,1658	0,1764	0,0691	-0,2224	0,0746
125	235,139	-13,8265	14,7588	14,5184	14,4493	14,4166	15,014	14,593	14,296	0,2404	0,2552	-0,1658	0,1764	0,0691	-0,2224	0,0746
126	245,307	-10,2433	15,3868	14,7352	14,4396	14,2987	15,903	15,019	14,465	0,6516	0,5162	-0,3678	0,7203	0,2956	-0,2702	0,2838
127	245,343	-10,2638	14,1779	13,376	12,975	12,737	14,907	13,703	13,028	0,8019	0,7291	-0,4749	0,966	0,401	-0,348	0,327
128	245,345	-10,2807	14,6225	14,0518	13,8256	13,7241	15,15	14,314	13,822	0,5707	0,5275	-0,3085	0,5899	0,2262	-0,2298	0,2622
129	252,054	-19,3099	14,2774	13,3473	12,732	12,295	15,118	13,712	12,895		0,8406	-0,5654	1,417	0,6153	-0,4523	0,3647
130	252,081	-19,2929	15,4166	14,4704	13,9942	13,7317	15,848	14,572	13,905		0,4314	-0,8446	0,8403	0,4762	-0,5654	0,1016
131	252,081	-19,2743	15,4473	14,6743	14,2626	14,0532	16,061	15,033	14,393	0,773	0,6137	-0,4143	0,9798	0,4117	-0,2813	0,3587
132	252,088	-19,2652	15,4428	14,8448	14,5531	14,4183	15,904	15,082	14,559	0,598	0,4612	-0,3608	0,6637	0,2917	-0,2858	0,2372
133	252,102	-19,2741	15,072	14												

134	258,365	-19,0337	15,7011	14,9304	14,5568	14,3483	16,346	15,274	14,673	0,7707	0,6449	-0,4271	0,9257	0,3736	-0,2574	0,3436
135	258,365	-19,0255	15,7584	14,6053	14,0448	13,7246	16,598	15,118	14,316	1,1531	0,8396	-0,6404	1,3934	0,5605	-0,2893	0,5127
136	258,366	-19,0234	15,0075	14,1823	13,7697	13,5442	15,687	14,546	13,898	0,8252	0,6795	-0,4615	1,0018	0,4126	-0,2843	0,3637
137	258,37	-19,047	15,3364	14,5906	14,2016	13,979	15,915	14,902	14,27	0,7458	0,5786	-0,4344	0,923	0,389	-0,3206	0,3114
138	258,373	-19,0481	14,8206	13,9229	13,5494	13,3045	15,543	14,33	13,633	0,8977	0,7224	-0,4906	1,0255	0,3735	-0,2899	0,4071
139	258,401	-19,0118	15,5469	14,7171	14,3305	14,1244	16,255	15,095	14,441	0,8298	0,7081	-0,4519	0,9706	0,3866	-0,2761	0,3779
140	258,417	-19,0403	15,4506	14,531	14,1278	13,9108	16,194	14,925	14,217	0,9196	0,7434	-0,5256	1,0142	0,4032	-0,314	0,394
141	304,944	-19,8208	13,9469	13,389	13,369	13,0591	14,477	13,59	13,073	0,5579	0,5301	-0,3569	0,5309	0,02	-0,316	0,201
142	304,944	-19,7813	13,8374	13,3854	13,423	13,209	14,221	13,555	13,134	0,452	0,3836	-0,2824	0,346	-0,0376	-0,2514	0,1696
143	304,964	-19,8335	13,9395	13,4027	13,418	13,1588	14,434	13,628	13,163	0,5368	0,4945	-0,3115	0,4692	-0,0153	-0,2397	0,2253
144	304,966	-19,8305	13,6681	13,2669	13,309	13,1045	14,088	13,438	13,043	0,4012	0,4199	-0,2301	0,3335	-0,0421	-0,2239	0,1711
145	305,886	-9,83121	14,9568	14,5255	14,3604	14,3168	15,412	14,738	14,326	0,4313	0,4552	-0,2188	0,4212	0,1651	-0,1995	0,2125
146	305,946	-9,77256	14,9219	14,5449	14,414	14,3743	15,316	14,724	14,356	0,377	0,3941	-0,1979	0,3497	0,1309	-0,1889	0,1791
147	305,952	-9,80322	15,6838	15,2191	15,0487	14,9907	16,13	15,444	15,02	0,4647	0,4462	-0,2398	0,4533	0,1704	-0,1991	0,2249
148	305,964	-9,74145	15,7038	15,1874	15,0019	14,9486	16,184	15,42	14,976	0,5164	0,4802	-0,2838	0,4714	0,1855	-0,2114	0,2326
149	305,97	-9,78885	15,6202	15,135	14,9722	14,9144	16,078	15,36	14,927	0,4852	0,4578	-0,2602	0,4456	0,1628	-0,208	0,225
150	310,651	-19,3536	14,2455	13,7778	13,5599	13,4942	14,707	13,957	13,516	0,4677	0,4615	-0,2885	0,4628	0,2179	-0,2618	0,1792
151	310,657	-19,3676	14,9619	14,5817	14,4251	14,3782	15,329	14,728	14,353	0,3802	0,3671	-0,2339	0,3498	0,1566	-0,2287	0,1463
152	310,676	-19,2563	13,8301	13,494	13,397	13,3931	14,153	13,583	13,236	0,3361	0,3229	-0,2471	0,1899	0,097	-0,258	0,089
153	310,785	-19,3596	13,1176	13,163	12,902	12,746	13,458	12,832	12,451		0,3404	-0,2856	0,086		-0,712	-0,331
154	310,795	-19,3457	13,9613	13,5845	13,394	13,2943	14,443	13,688	13,261	0,3768	0,4817	-0,2733	0,3937	0,1905	-0,3235	0,1035
155	310,979	-10,7587	14,7599	14,3639	14,2287	14,1988	15,206	14,54	14,161	0,396	0,4461	-0,2199	0,3412	0,1352	-0,2029	0,1761
156	310,994	-10,7868	16,0899	15,7297	15,5986	15,5503	16,52	15,911	15,544	0,3602	0,4301	-0,1789	0,3607	0,1311	-0,1857	0,1813
157	311,016	-10,7607	15,1787	14,4684	14,1886	14,0695	15,756	14,818	14,231	0,7103	0,5773	-0,3607	0,7485	0,2798	-0,2374	0,3496
158	311,063	-10,745	14,7666	14,3738	14,2511	14,2352	15,21	14,54	14,19	0,3928	0,4434	-0,2266	0,3048	0,1227	-0,1838	0,1662
159	330,597	-8,98256	14,7364	14,3739	14,2434	14,2105	15,121	14,54	14,2	0,3625	0,3846	-0,1964	0,3295	0,1305	-0,1739	0,1661
160	330,618	-9,00631	13,9829	13,6517	13,7288	13,5399	14,361	13,791	13,447	0,3312	0,3781	-0,1919	0,2511	-0,0771	-0,2047	0,1393
161	330,619	-8,98298	13,6481	13,336	13,175	13,0961	14,08	13,437	13,061	0,3121	0,4319	-0,2111	0,3409	0,161	-0,275	0,101
162	337,011	-0,99356	15,8696	15,4855	15,3598	15,3123	16,26	15,66	15,3	0,3841	0,3904	-0,2096	0,3477	0,1257	-0,1855	0,1745
163	337,035	-0,98933	14,2563	13,7987	13,7687	13,6043	14,73	13,99	13,57	0,4576	0,4737	-0,2663	0,3857	0,03	-0,2287	0,1913
164	337,077	-0,91804	12,446	12,001	11,84	11,779	12,93	12,2	11,77	0,445	0,484	-0,246	0,421	0,161	-0,231	0,199
165	337,125	-0,93562	14,5998	14,0033	13,7572	13,6194	15,16	14,27	13,76	0,5965	0,5602	-0,3298	0,6506	0,2461	-0,2433	0,2667
166	339,389	1,49115	14,5494	14,0472	13,8313	13,7761	15,03	14,26	13,8	0,5022	0,4806	-0,2894	0,4839	0,2159	-0,2472	0,2128
167	339,413	1,45769	15,134	14,5547	14,3352	14,2596	15,7	14,82	14,34	0,5793	0,566	-0,314	0,5604	0,2195	-0,2147	0,2653
167	339,413	1,45769	15,134	14,5547	14,3352	14,2596	15,7	14,82	14,34	0,5793	0,566	-0,314	0,5604	0,2195	-0,2147	0,2653
168	339,482	1,53287	15,7307	15,2397	15,0489	14,9923	16,22	15,46	15,02	0,491	0,4893	-0,2707	0,4677	0,1908	-0,2197	0,2203
169	339,54	1,53265	16,0456	15,6007	15,4389	15,3769	16,52	15,79	15,38	0,4449	0,4744	-0,2556	0,4131	0,1618	-0,2207	0,1893
170	339,551	1,45671	14,7407	14,0503	13,737	13,6423	15,4	14,37	13,8	0,6904	0,6593	-0,3707	0,7277	0,3133	-0,2503	0,3197
171	345,622	-3,97011	15,3447	14,9553	14,8232	14,7844	15,772	15,11	14,753	0,3894	0,4273	-0,2347	0,3256	0,1321	-0,2023	0,1547
172	345,634	-3,98147	14,4202	13,464	13,102	12,857	15,087	13,919	13,191	0,9562	0,6668	-0,5012	1,062	0,362	-0,273	0,455
173	345,648	-3,9788	15,9791	15,259	14,9764	14,868	16,565	15,592	15,028	0,7201	0,5859	-0,3871	0,724	0,2826	-0,231	0,333
174	345,656	-3,96428	13,8195	13,418	13,227	13,1471	14,291	13,53	13,135	0,4015	0,4715	-0,2895	0,3829	0,191	-0,283	0,112